

Procesi udomljavanja i posvojenja djece iz sustava socijalne skrbi

Kosanović, Luana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:786295>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA

LUANA KOSANOVIĆ

**PROCESI UDOMLJAVANJA I POSVOJENJA DJECE IZ SUSTAVA SOCIJALNE
SKRBI**

Diplomski rad

Pula, lipanj, 2023.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA

LUANA KOSANOVIĆ

**PROCESI UDOMLJAVANJA I POSVOJENJA DJECE IZ SUSTAVA SOCIJALNE
SKRBI**

Diplomski rad

JMBAG: 03030534475, izvanredna studentica

**STUDIJSKI SMJER: SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ RANI I PREDŠKOLSKI
ODGOJ I OBRAZOVANJE**

PREDMET: GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

ZNANSTVENO PODRUČJE: DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZNANSTVENO POLJE: PEDAGOGIJA

ZNANSTVENA GRANA: OPĆA PEDAGOGIJA

MENTORICA : IZV. PROF. DR. SC. MARINA DIKOVIĆ

Pula, lipanj, 2023.

Sadržaj

UVOD	6
1. AKTUALNI PODATCI IZ DOMENE SOCIJALNE SKRBI REPUBLIKE HRVATSKE	8
2. OBITELJSKO-PRAVNA ZAŠTITA OSOBNOG INTERESA DJECE PRIJE IZDVAJANJA IZ OBITELJI	9
2.1. Brojčani podatci o djeci koja čekaju na posvajanje u Republici Hrvatskoj	9
3. PROCES UDOMLJAVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	11
3.1. Zakonska regulativa udomljavanja u Republici Hrvatskoj	12
3.1.1. Konvencija o pravima djeteta	13
3.2. Pretpostavke za udomljavanje u Republici Hrvatskoj	13
3.3. Tipovi udomiteljstva u Republici Hrvatskoj	15
3.3.1. Tradicionalno udomiteljstvo	15
3.3.2. Udomiteljstvo kao zanimanje: standardno i specijalizirano udomiteljstvo za djecu	16
3.3.3. Srodničko udomiteljstvo	17
3.4. Problemi s kojima se susreću udomitelji, udomiteljske obitelji i korisnici	17
3.5. Problemi s kojima se susreću posvojitelji, obitelji posvojitelja i posvojenici	18
3.6. Tijek procesa udomljavanja djeteta u Republici Hrvatskoj	19
3.6.1. Podnošenje zahtjeva za davanje dozvole za obavljanje udomiteljstva (licence)	19
3.6.2. Postupak procjene potencijalne udomiteljske obitelji	20
3.6.3. Proces osposobljavanja i dodatnog usavršavanja za udomitelje	21
3.6.4. Propisani stambeni uvjeti za obavljanje udomiteljstva	21
3.6.5. Rješenje o dozvoli za obavljanje udomiteljstva i upis u Registar udomitelja	22
3.6.6. Obrazac za izvještavanje za dijete i za odraslu osobu	23

3.6.7.	Naknada za rad udomitelja	24
4.	PROCES POSVOJENJA DJETETA U REPUBLICI HRVATSKOJ	26
4.1.	Zakonska regulativa posvojenja u Republici Hrvatskoj	26
4.2.	Pretpostavke za posvojenje u Republici Hrvatskoj	26
4.3.	Tijek procesa posvojenja djeteta u Republici Hrvatskoj	27
4.3.1.	Pisano podnošenje prijave namjere posvojenja i zahtjeva za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje	28
4.3.2.	Postupak utvrđivanja podobnosti i prikladnosti za posvojenje (Procjena podobnosti za posvojenje)	29
4.3.3.	Sudjelovanje u programu stručne pripreme za posvojenje	30
4.3.4.	Upis u Registar potencijalnih posvojitelja	31
4.3.5.	Izbor najprikladnijega posvojitelja	31
4.3.6.	Priprema djeteta na posvojenje	31
4.3.7.	Izdavanje Rješenja o posvojenju	32
4.4.	Teško posvojiva djeca	32
4.4.1.	Teže posvojiva djeca starija od šest godina	33
4.4.2.	Djeca iz obitelji s više djece	34
4.4.3.	Djeca sa zdravstvenim poteškoćama	34
4.4.4.	Djeca postaju „neposvojiva“	34
5.	ALTERNATIVNA SKRB U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	36
6.	METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	38
6.1.	Cilj istraživanja	38
6.2.	Zadaci istraživanja	38
6.3.	Ispitanici	38
6.4.	Instrument	38
6.5.	Postupak	39
6.6.	Rezultati	40
6.7.	Interpretacija rezultata	43

7. ZAKLJUČAK.....	45
LITERATURA	47
POPIS SLIKA	51
SAŽETAK	52
SUMMARY	53

UVOD

„1989. godine svijet se ujedinio u želji da zajedno stvaramo svijet kakav zaslužuju djeca. Svijet u kojem će svako dijete imati priliku rasti, učiti, razvijati svoje sposobnosti i talente, odrastati u obitelji, biti sigurno i zaštićeno“.

Iz Konvencije o pravima djeteta

Godine 1959. na općoj skupštini Ujedinjenih naroda donesena je deklaracija o pravima djeteta. To je bio prvi međunarodni dokument o zaštiti prava djece, a u cilju zaštite položaja djece u svijetu. Konvencija o pravima djeteta najznačajniji je dokument u provedbi dječjih prava donesen je 1989.godine. Sadrži 54 članka koji reguliraju položaj djece u društvu, a do proljeća 1996. godine popisalo ju je 187 zemalja svijeta.

Republika Hrvatska pristupila je Konvenciji o pravima djeteta 1991. godine, te se tim činom obvezala pred međunarodnom zajednicom da će primjenjivati sva pravila kojima se jamči zaštita prava djece (UNICEF, 1995). Jedno od temeljnih prava je pravo djeteta na život u obitelji.

„Dijete, radi potpunog i skladnog razvoja svoje osobnosti treba rasti u obiteljskoj sredini u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja“ (Iz Konvencije UN-a, 2001).

Prirodno okruženje za rast i razvoj djeteta jest njegova obitelj koja mu pruža ljubav, razumijevanje i zadovoljstvo te štiti i promiče njegovu dobrobit. Obitelj je temeljna jedinica društva i kao takva uživa zaštitu kako na državnoj tako i na međunarodnoj razini. Ukoliko se preventivnim mjerama kao što su upozorenje roditeljima na pogreške i propuste u odgoju djeteta te nadzorom nad roditeljskom skrbi ne postignu odgovarajuće promjene u ponašanju roditelja i uklone nedostaci u skrbi o djetetu, donijet će se odluka o izdvajanju djeteta iz vlastite obitelji. Donošenju takve odluke mora prethoditi pomno ispitivanje relevantnih činjenica i utvrđivanje stupnja ugroze djeteta u obitelji. Ako se odrede mjere ograničavanja roditeljske skrbi (oduzimanje prava roditelju da živi sa svojim djetetom i da ga odgaja, povjeravanje djeteta ustanovi za socijalnu skrb na čuvanje i odgoj) ili njezino uskraćivanje (lišenje roditeljske skrbi) koje su instrumenti za izdvajanje djeteta iz vlastite obitelji, potrebno je odlučiti kamo će se dijete smjestiti. Svaki oblik smještaja izvan vlastite obitelji

predstavlja alternativni oblik zbrinjavanja djece bez roditeljske skrbi. Djeca se mogu smjestiti u instituciji, domove obiteljskog tipa, te u udomiteljske obitelji (Iz Smjernica za alternativnu skrb o djeci UNICEF-a, 2014).

Udomiteljstvo se zakonom uređuje kao oblik pružanja socijalne usluge smještaja. Svrha udomljavanja je osigurati skrb i potporu djetetu u poticajnom i pozitivnom obiteljskom okruženju u skladu s njegovim individualnim planom promjene. U republici Hrvatskoj udomiteljstvo se provodi u skladu s temeljnim načelima socijalne skrbi, načelom najboljeg interesa djeteta, ravnopravnosti u obiteljskom okruženju, održivosti socijalnih veza, uključenosti djeteta i zabrane diskriminacije (Iz Zakona o udomiteljstvu, 2022).

Hrvatsko obiteljsko pravo od 2003. godine poznaje samo jedan oblik posvojenja koje je neraskidivo te u potpunosti preslikava prava i dužnosti što nastaju između roditelja i djece. U Hrvatskom zakonodavstvu posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb, uspostavljaju se sva prava i dužnosti koji proizlaze iz odnosa roditelja i djece, te učinci srodstva između posvojenika i posvojitelja te njegovih srodnika. S posvojenjem prestaju sva prava i dužnosti između posvojenika i njegovih krvnih srodnika, a biološki roditelji trajno i nepovratno gube pravo na roditeljsku skrb (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

1. AKTUALNI PODATCI IZ DOMENE SOCIJALNE SKRBI REPUBLIKE HRVATSKE

Velik broj djece u Republici Hrvatskoj dugotrajno boravi u skrbi izvan vlastite obitelji. Više od 2900 djece smješteno je u domove ili udomiteljske obitelji, dakle izvan biološke obitelji, no omjer je još uvijek daleko od poželjnog. Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi (dalje u tekstu: Ministarstvo) od ožujka 2023. godine od gore navedeno 2900 djece, 661 dijete smješteno je u ustanove socijalne skrbi, njih 240 stanuje u organiziranom stanovanju, a u udomiteljskim obiteljima smješteno je ukupno 1963 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Broj djece mlađe od tri godine smještene u institucijama socijalne skrbi je oko 150 (gotovo svakodnevno se mijenja), a tome bi trebalo pribrojiti i nepoznat broj djece u različitim specijaliziranim institucijama i bolnicama za djecu s teškoćama u razvoju, jer je jedan dio te djece također trajno institucionaliziran, katkad i napušten od roditelja, ali se obično ne pojavljuje u statistikama.¹

Dostupni podaci govore da je prosječna duljina boravka djeteta u domu oko četiri godine (Sladović Franz, 2003), ali je poznato da zapravo velik broj djece ostaje u domovima sve do punoljetnosti. Posebno je naglašeno da je 210 djece spremno za posvojenje. Kad je o posvojenju riječ, u odnosu na 2021. godinu, 2022. godina donijela je porast od 25 %, odnosno u brojkama, posvojeno je sto devedeset djece. (prema podacima Ministarstva iz ožujka 2023).

Posvojenje je regulirano Obiteljskim zakonom (NN 103/15, 98/19, 47/20), koji je nepromijenjen, unatoč brojnim nelogičnostima, od 2011. godine kad je usklađen po aktima Europske unije. Zakon je na snazi od 2020. godine. Redovni procesi udomljavanja i posvojenja vrijede i za djecu iz sustava socijalne skrbi, no često se upravo ta djeca nalaze u kategoriji teže posvojive djece.

¹ Prema podacima Ministarstva iz ožujka 2023.

2. OBITELJSKO-PРАВNA ЗАШТИТА ОСОБНОГ ИНТЕРЕСА ДЈЕЦЕ PRIJE IZDVAJANJA IZ OBITELJI

Odluka o izdvajanju djeteta iz obitelji koju donose nadležna tijela jest mjera usmjerena na zaštitu osobnih prava djeteta. Iako štiti njihova prava s jedne strane, istovremeno se njome zadire u pravo na poštivanje obiteljskog života. Prema hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu, izdvajanje djeteta iz obitelji temelji se ili na obiteljskom propisu kojim je uređena obiteljsko-pravna zaštita djeteta ili na propisu o socijalnoj skrbi.

Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19, 47/20) predviđa tri mjere izdvajanja iz obitelji. Roditelju se može oduzeti pravo suživota s djetetom (čl. 111 Zakona), dijete se može povjeriti na skrb ustanovi za socijalnu skrb (čl. 112. Obiteljskog zakona), roditelja se može lišiti roditeljske skrbi (čl. 114. Zakona). Iako se i dalje u zakonima i podzakonskim aktima upotrebljava naziv „centar za socijalnu skrb“, važno je spomenuti da njihove poslove od 1. siječnja 2023. preuzima Hrvatski zavod za socijalni rad (dalje u tekstu: Zavod), čime centri prestaju postojati. Rad Zavoda reguliran je njegovim statutom (NN 134/2022).

Svaka od tih mjera sudski je određena i kao takva iziskuje posebnog skrbnika za dijete koji će nadalje štiti prava i interese djeteta. Uvidom matičnih odgojitelja u polugodišnje i eventualne izvanredne izvještaje o djetetu posebni skrbnik upoznaje se s djetetovom svakodnevicom, ali i odnosima s biološkim roditeljima ako ih je sud definirao i ako ih regulira. Na temelju izvještaja, može se krenuti u daljnje postupanje prema alternativnim oblicima skrbi: udomiteljstvu ili posvojenju.

2.1. Brojčani podatci o djeci koja čekaju na posvajanje u Republici Hrvatskoj

Kad je riječ o djeci koja trenutno čekaju na posvajanje, pokazalo se da su to uglavnom djeca koja spadaju u kategoriju teže posvojive djece, pretežito starija djeca te djeci koja imaju lakša ili teža zdravstvena oštećenja. Iako Ministarstvo ne vodi podatke o nacionalnosti djece, pretpostavlja se da među teže posvojivu djecu spadaju i djeca romske nacionalnosti. Novinarka Ivana Josipović u članku utvrđuje da nije jasno zašto postoje predrasude o teže posvojivoj djeci, dok s druge strane ne postoje o djeci posvojenoj iz Afrike.

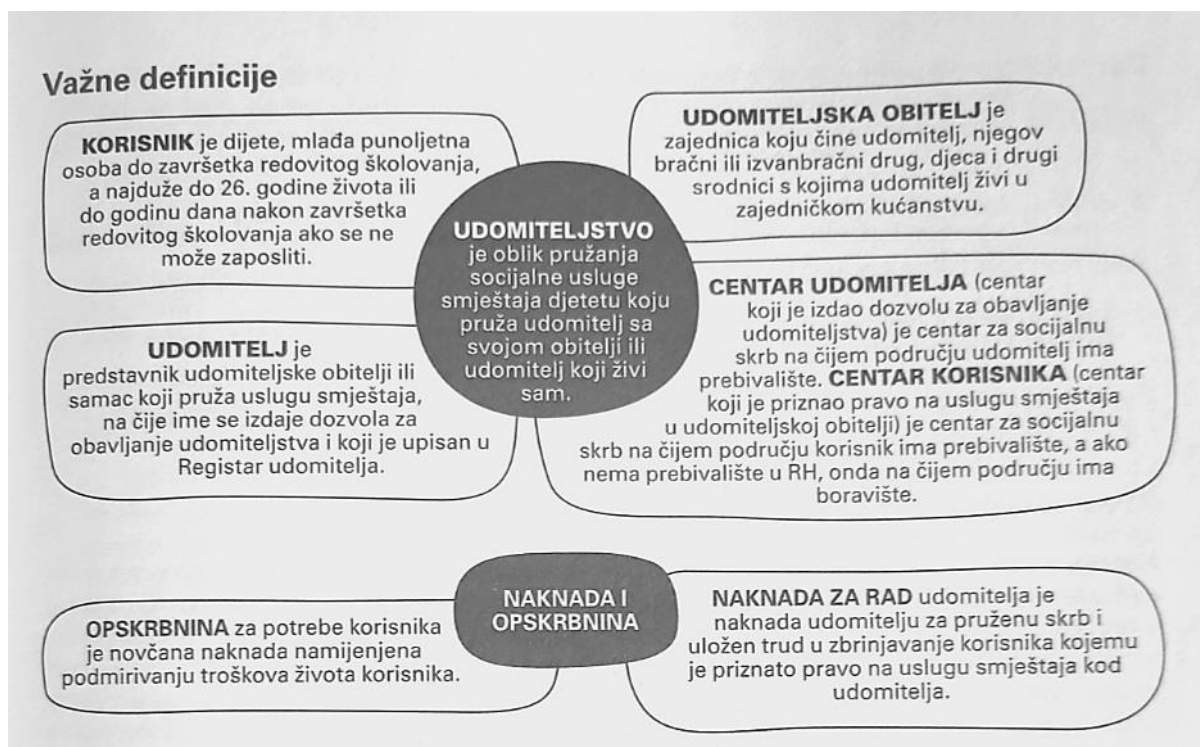
Ministarstvo je portalu Narod.hr poslalo tražene podatke sa stanjem na dan 24. siječnja 2023. u Republici Hrvatskoj. Podaci su pokazali da je 211 djece spremno na posvojenje te da bi posvojenje bilo u skladu s njihovom dobrobiti. Naveden je i broj djece prema dobnim skupinama. Najmanje ih je onih starosti 14 – 17 godina (njih 14) te onih starosti 0 – 3 godine (njih 15). Potom slijedi njih 57 starosti 3 – 7 godina te naposljetku njih sto dvadeset petero starosti 7 – 14 godina. Kada je riječ o zdravstvenom statusu djece koja su spremna za posvojenje, njih 32 ima teža zdravstvena oštećenja, 42 lakša zdravstvena oštećenja, a njih je 82 starije od deset godina.

Na dan 10. siječnja 2023. u Republici Hrvatskoj u Registru potencijalnih posvojitelja upisano ih je 1129, a njih 583 ima biološko ili posvojeno dijete. Okvirna procjena nalaže da je zastupljenost spolova gotovo podjednaka (Adopta, 2023). Prema posljednjim podacima Ministarstva u domovima bez odgovarajuće roditeljske skrbi nalazi se 661 dijete, dok ih je u stambenim zajednicama uz podršku smješteno ukupno 240. U udomiteljskim obiteljima smješteno je 1963 djece (Izvješće Margarete Mađerić, državne tajnice u Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike).

3. PROCES UDOMLJAVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Zakonu o udomiteljstvu (NN 115/18, 18/22) udomiteljstvo je definirano kao „privremeni oblik skrbi kojim se djetetu ili odrasloj osobi privremeno osigurava smještaj i skrb u udomiteljskoj obitelji“. Korisnik udomiteljstva je „dijete ili mlađa punoljetna osoba do završetka redovnog školovanja a najduže do 26. godine života, ili odrasla osoba koja je ostvarila pravo na usluge skrbi izvan vlastite obitelji i smještena je u udomiteljsku obitelj na temelju uputnice zavoda za socijalnu skrb u županiji“. Za korisnike skrbe udomitelji.

Udomiteljstvo se smatra prvim i najboljim oblikom skrbi koje može djelomično nadomjestiti obiteljsko okruženje i omogućiti skrb djeteta prema njegovim individualnim potrebama. Udomitelj je osoba koja predstavlja udomiteljsku obitelj ili samac, a na njegovo se ime izdaje dozvola za obavljanje udomiteljstva. Upisan je u Registar udomitelja. Udomitelj i njegov bračni ili izvanbračni drug, djeca te drugi srodnici s kojima živi u kućanstvu čine udomiteljsku obitelj.

Slika 1. Važne definicije o udomiteljstvu (Miharija, 2021)

3.1. Zakonska regulativa udomljavanja u Republici Hrvatskoj

Proces udomljavanja djeteta u Hrvatskoj reguliran je sljedećim zakonima i podzakonskim aktima:

1. Obiteljskim zakonom (NN 103/15, 98/19, 47/20)
2. Zakonom o udomiteljstvu (NN 115/18, 18/22)
3. Pravilnikom o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja (NN 63/19)
4. Pravilnikom o sadržaju i trajanju osposobljavanja i edukaciji udomiteljske obitelji (NN 48/2008)
5. Pravilnikom o načinu i postupku obiteljske procjene za obavljanje udomiteljstva (NN 46/2019)
6. Pravilnikom o stambenim, socijalnim i drugim uvjetima za obavljanje udomiteljstva (NN 46/2019)
7. Pravilnikom o sastavu i načinu rada Povjerenstva za izbor udomitelja za obavljanje udomiteljstva kao zanimanja (NN 46/19)
8. Pravilnikom o dodjeli nagrade udomiteljima (NN 46/19)
9. Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije udomiteljskih obitelji, registra udomiteljskih obitelji i smještenih korisnika te sadržaju obrasca izvješća udomitelja (NN 63/2019)
10. Odlukom o visini naknade za rad udomitelja (NN 27/2022)
11. Odlukom o visini opskrbnine za potrebe korisnika (NN 27/2022)
12. Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17 i 126/19).

Zakon je popraćen sljedećim protokolima:

1. Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji
2. Protokolom o postupanju u slučaju seksualnog nasilja (NN 70/18).

3.1.1. Konvencija o pravima djeteta

Na području Hrvatske broj djece smještene u institucije raste, dok broj udomiteljskih obitelji opada. Udomiteljske obitelji nisu ni ravnomjerno teritorijalno zastupljene, što sprečava kvalitetnu izvaninstitucionalnu skrb.

Konvencija o pravima djeteta međunarodni je dokument kojim se nastoje zaštititi dječja prava i slobode, koja su univerzalni i svezremenski. Dječja su prava sva ona prava koje štite osobe mlađe od 18 godina. Usvojila ju je 20. studenoga 1989. Generalna skupština Ujedinjenih naroda, a potpisalo ju je 196 država, među njima i Republika Hrvatska 8. listopada 1991. godine. Potpisnice Konvencije koje su ovaj dokument prihvatile i ratificirale dužne su se pridržavati njezinih odredbi.

Konvencija spada u najbrže i najšire usvojen sporazum iz područja ljudskih prava u povijesti. Prije njezina prihvaćanja nije postojao dokument ovog tipa, stoga se ova konvencija smatra prekretnicom jer se njome prvi put djetetu pristupa kao subjektu koji ima određena prava, a ne samo kao osobi kojoj je potrebna zaštita.

3.2. Pretpostavke za udomljavanje u Republici Hrvatskoj

Da bi državljanin Republike Hrvatske postao udomiteljem, najprije treba ispuniti uvjete navedene u Zakonu o udomiteljstvu (NN 115/18, 18/22, čl. 14). Protiv osobe koja želi postati udomiteljem ne smije se voditi kazneni postupak. Udomitelj treba biti punoljetan državljanin Republike Hrvatske koji ima prebivalište u Hrvatskoj, poslovno i zdravstveno sposoban, s minimalno srednjoškolskim strukovnim obrazovanjem. Treba zadovoljavati propisane stambene uvjete i završeno osposobljavanje za udomitelja. Između udomitelja i korisnika treba biti minimalno 18 godina razlike, a udomitelj u pravilu ne smije biti stariji od 60 godina. Iznimno se dopušta manja i veća dobna razlika u slučajevima kad je udomitelj srodnik.

Vlastita sredstva za uzdržavanje potencijalnog udomitelja ili člana obitelji s kojim živi u kućanstvu trebaju biti 70 % veća od iznosa visine zajamčene minimalne naknade za samca ili kućanstvo koje su utvrđene Zakonom o socijalnoj skrbi, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik ili kao zanimanje. Kako bi postao udomitelj također je potrebno da svi punoljetni članovi njegova kućanstva prilože pisanu suglasnost.

Postoje i iznimke vezane uz stupanj obrazovanja, starosnu dob, završeno osposobljavanje za udomitelja, visinu vlastitih sredstava za uzdržavanje i suglasnost punoljetnih članova kućanstva. Iznimno, udomiteljem može postati i osoba nižeg stupnja obrazovanja te stranac stalno boravi u Hrvatskoj ako se to pokaže kao najbolje za korisnika.

Također, udomitelj iznimno smije biti i osoba starija od 60 godina i osoba koja nije završila osposobljavanje ako se već prije bavila udomiteljstvom pa to nastavlja raditi ili ako to obavlja kao srodnik ili kao zanimanje. Ako udomiteljstvo obavlja kao samac, potencijalnom udomitelju nije potrebna pisana suglasnost članova kućanstva.

Standardnim udomiteljstvom kao zanimanjem može se baviti tradicionalni ili specijalizirani udomitelj pod uvjetima propisanim člankom 15. Zakona o udomiteljstvu. Profesionalnim udomiteljem može postati osoba stupnja obrazovanja, godina iskustva, znanja, vještina i edukacija propisanih člankom 16. Zakona.

Članak 21. Zakona propisuje da maksimalno troje djece smije biti smješteno u udomiteljskoj obitelji, odnosno maksimalno četiri odrasla korisnika. Ovdje također postoji iznimka kad se odobrava smještanje više djece u udomiteljsku obitelj. Iznimno će se to dopustiti za braću i sestre, majku s malim djetetom i korisnike hitnog i povremenog udomiteljstva koji ispunjavaju propisane uvjete (Zakon o udomiteljstvu, NN 115/18, 18/22, čl. 21).

Ako je potencijalni udomitelj ispunio sve uvjete za udomiteljstvo, Zavod potencijalnog udomitelja procijenit će obitelj, njihove motive, međuobiteljske odnose, njihove kapacitete i potencijalne rizike, psihološki ih testirati te procijeniti sve ostale relevantne faktore. Udomiteljem se ne može biti ako su u obitelji poremećeni odnosi niti ako je bilo udomitelju bilo drugom članu njegove obitelji izrečena mjera obiteljsko-pravne zaštite. Udomiteljem ne može biti niti osoba društveno neprihvatljiva ponašanja ili ona u čijoj obitelji postoji bolest koja bi ugrozila zdravlje i interese korisnika (Zakon o udomiteljstvu, NN 115/18, 18/22).

Udomiteljem ne mogu biti niti bilo koji tipovi ovisnika, oni pravno sankcionirani ili oni protiv kojih se vodi kazneni ili prekršajni postupak zbog nasilja obitelji. Ako je potencijalnom udomitelju bila izrečena mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta u razdoblju od tri godine prije podnošenja zahtjeva pa do dana podnošenja zahtjeva ili

pokretanja postupka po službenoj dužnosti, propisani uvjeti za udomiteljstvo također nisu ispunjeni.

3.3. Tipovi udomiteljstva u Republici Hrvatskoj

Prema Priručniku za udomitelje (UNICEF, 2017. – 2020.) prema potrebama korisnika razlikujemo:

- a) tradicionalno udomiteljstvo
- b) skrbničko udomiteljstvo
- c) udomiteljstvo kao zanimanje.

Udomiteljstvo kao zanimanje dijelimo na:

- a) standardno udomiteljstvo
- b) specijalizirano udomiteljstvo.

U rješenju o dozvoli za obavljanje udomiteljstva naznačena je vrsta udomiteljstva za koju je udomitelj ispunio uvjete. U nadolazećem ćemo potpoglavlju obrazložiti svaki od ovih tipova udomiteljstva.

3.3.1. Tradicionalno udomiteljstvo

Tradicionalnim se udomiteljstvom, prema članku 11. Zakona o udomiteljstvu, može baviti osoba koja je ispunila propisane uvjete. Tradicionalni udomitelj karakterističan je po tome što pruža smještaj istoj vrsti korisnika (ili djeci ili odraslim osobama). U iznimnim slučajevima smještaj se može pružiti i različitoj vrsti korisnika, primjerice roditelju s djetetom, braći i sestrama, roditeljima maloljetnicima. Tradicionalni će udomitelj pružiti smještaj maksimalno troje djece te maksimalno četiri odrasla korisnika. Zakon dopušta i iznimke koje odobrava nadležni Zavod.

3.3.2. Udomiteljstvo kao zanimanje: standardno i specijalizirano udomiteljstvo za djecu

Udomiteljstvom kao zanimanjem, prema članku 12. Zakona može baviti osoba koja je ispunila propisane uvjete. Postoji standardno udomiteljstvo i specijalizirano udomiteljstvo za djecu.

Standardnim se udomiteljstvom usluga smještaja pruža istoj vrsti korisnika (ili djeci ili odraslim osobama), dok specijalizirani udomitelj pruža smještaj i specifičnu skrb djeci s problemima u ponašanju, djeci i mlađim punoljetnim osobama s teškim invaliditetom ili onoj djeci ili mlađim punoljetnicima koji su teško bolesni.

Prema članku 15. Zakona (NN 115/18, 18/22), da bi tradicionalni ili specijalizirani udomitelj obavljao standardno udomiteljstvo kao zanimanje:

1. ne smije biti u radnom odnosu
2. najmanje se šest mjeseci treba baviti tradicionalnim udomiteljstvom
3. treba istodobno pružiti smještaj troje djece (iznimno može i o manje pod uvjetima propisanim Zakonom o udomiteljstvu) ili četvero odraslih korisnika
4. njegova adresa prebivališta treba biti na području jedinica područne (regionalne) samouprave ili Grada Zagreba gdje je utvrđeno da postoji potreba za tim zanimanjem
5. treba ga izabrati Povjerenstvo za izbor udomitelja.

Specijalizirano udomiteljstvo tip je udomiteljstva kojim se pruža usluga smještaja i složenija, specifična skrb sljedećim tipovima korisnika:

1. djeci s problemima u ponašanju koju se povjerava na skrb udomiteljskoj obitelji
2. djeci ili mlađim punoljetnim osobama s problemima u ponašanju kojima je izrečena mjera sukladno kaznenopravnoj zaštiti
3. djeci s teškoćama u razvoju.

Iznimno, usluga smještaja specijaliziranog udomitelja može se pružiti bratu ili sestri djeteta s istim teškoćama kada Zavod korisnika, uz suglasnost udomitelja i Zavoda udomitelja procijeni da je to dobro za dijete. Kako specijalizirani udomitelj radi s korisnicima s teškoćama u razvoju, potrebno je da bude fakultetski obrazovan u području socijalnih profesija poput socijalnog rada, socijalne pedagogije, psihologije i sličnih zanimanja te da je stekao najmanje godinu dana radnoga staža u radu s

djecom i mlađim punoljetnicima. Udomitelj koji nije stekao fakultetsku naobrazbu iz spomenutih profesija moći će obavljati specijalizirano udomiteljstvo pod uvjetom da je minimalno tri godine pružao usluge neke od tipova udomiteljstva.

3.3.3. Srodničko udomiteljstvo

Srodničko udomiteljstvo obavlja se pod istim uvjetima kao i tradicionalno ako ispunjava interese korisnika i ako su ispunjeni svi propisani uvjeti. Udomitelj mora biti punoljetan hrvatski državljanin koji ima prebivalište u Republici Hrvatskoj kao i propisane stambene uvjete za udomiteljstvo. Ako se ne radi o samcu, punoljetni članovi njegove obitelji trebaju priložiti pisanu suglasnost za obavljanje udomiteljstva (Zakon o udomiteljstvu, NN 115/18, 18/22, čl. 13).

Srodničkim udomiteljima mogu postati bake i djedovi, tetke i stričevi, ujaci, braća i sestre, polubraća i polusestre, unuci te njihovi bračni ili izvanbračni drugovi. Iznimno se to može dopustiti i drugim srodnicima korisnika ako nadležni Zavod procijeni da je to u najboljem interesu korisnika.

3.4. Problemi s kojima se susreću udomitelji, udomiteljske obitelji i korisnici

Na portalu Studentski.hr 5. kolovoza 2021. objavljen je članak koji problematizira manjak udomiteljskih obitelji na području Republike Hrvatske. Novinari portala razgovarali su s Mladenkom Ravenski, predsjednicom Udruge udomitelja „Nada Ivanec“. Udruga djeluje od 2005. godine, a cilj joj je poboljšati kvalitetu života korisnika udomiteljskih obitelji. Gospođa Ravenski opisala je postupak koji prolaze potencijalne udomiteljske obitelji, od podnošenja zahtjeva do upisa u registar i dobivanje licence. Navela je i neke od mogućih razloga zašto ljudi ne razmišljaju o udomiteljstvu, poput nedostatka specijaliziranih udomitelja koji su dovoljno educirani skrbiti se o korisnicima. Jedan od uzroka opadanja broja udomitelja koji se ističe u spomenutom članku, a s čime ćemo se složiti, činjenica je da na području Hrvatske živi pretežno starije stanovništvo u dobi između 55 i 60 godina, a zakon propisuje da udomiteljem ne smije biti osoba starija od 60 godina.

U Izvješću pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu istaknuti su problemi s kojima se suočavaju udomitelji, ali i negativna iskustva korisnika. Primjerice, dio se djece

potužio na ponašanje udomitelja. Dio se roditelja potužio na neadekvatan izbor udomitelja, udomiteljske obitelji ili srodnika. Prema procjenama, nedostaje barem 300 udomitelja. I dalje je zastupljen problem neravnomjerne teritorijalne zastupljenosti udomiteljskih obitelji. Unatoč većem broju stanovništva, udomiteljskih obitelji nedostaje u urbanim sredinama. Nema ni dovoljno specijaliziranih i educiranih udomitelja, a oni postojeći ponekad ne dobivaju adekvatnu podršku. Teškoće se pojavljuju i s nadzorom udomiteljskih obitelji. Mnoga su djeca doživjela traume tijekom smještanja u obitelj (čak troje od četvero, prema istraživanju Jaritz, Wiesinger i Schmid, 2008. godine), što je vrlo visoka i zabrinjavajuća brojka.

Prema Godišnjem statističkom izvješću o primijenjenim pravima socijalne skrbi, u Republici Hrvatskoj u 2019. godini u udomiteljske obitelji smješteno je ukupno 2241 dijete i mlada osoba, što je 35 manje nego u 2018. godini (Republika Hrvatska, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, 2021). U 2020. godini u udomiteljske je obitelji smješteno 2271 djece i mladih.

3.5. Problemi s kojima se susreću posvojitelji, obitelji posvojitelja i posvojenici

Prema Izvještaju pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu brojni su posvojitelji posvjedočili da je proces usvajanja djeteta u RH dugotrajan i mukotrpan. Pravobraniteljica za djecu s tim se ne slaže i smatra da bi program stručnog osposobljavanja posvojitelja trebalo dopuniti kako bi posvojitelji stekli dodatne kompetencije za ovu zahtjevnu ulogu. Kao jedan od problema Pravobraniteljica navodi slučajeve kada posvojitelji nisu u stanju prepoznati potrebe djeteta niti imaju adekvatno znanje i vještine za to, pa se ponekad dogodi da se dijete vraća iz posvojiteljske obitelji u sustav. To predstavlja dodatnu traumu za dijete. Jedan od problema je i taj što posvojitelji imaju preferencije vezane uz zdravstveni status djeteta kao i njegovu nacionalnost. Rijetko se odlučuju za posvajanje djece s teškoćama, djece romske nacionalnosti ili tinejdžera, kao i djece starije od sedam godina, što pokazuju i brojke jer su uglavnom ta djeca ostavljena na skrb nadležnim institucijama i uglavnom ne dolaze u udomiteljsku obitelj. U Izvješću pravobraniteljice stoji da je 31. 12. 2022. u ustanovama za djecu bilo sto četrdesetero djece spremne za posvajanje.

Ove je godine, prema podacima pravobraniteljice, ipak realizirano više posvojenja nego prethodnih godina. Jedan od razloga dugotrajnog smještaja djece u institucije alternativne skrbi je i taj što biološki roditelji odugovlače sudski postupak kako bi nastavili primati roditeljsku naknadu, često i jedini izvor primanja.

Ove se godine u medijima mnogo pisalo i o slučaju posvojenja djece iz Demokratske Republike Kongo kada su Hrvatski državljani uhićeni u Zambiji. Kako Kongo nije potpisnikom tzv. Haaške konvencije, Pravobraniteljica je u izvješću za 2022. dala neke preporuke tijelima državne uprave da se izmjenom propisa te donošenjem smjernica i procedura izmjene dosadašnji uvjeti i stvore uvjeti za zaštitu djece posvojene u tim državama.

3.6. Tijek procesa udomljavanja djeteta u Republici Hrvatskoj

Prije nego što uopće podnesu zahtjev za obavljanje udomiteljstva, podnositelji zahtjeva trebaju preispitati svoje motive, razloge, stavove i predrasude o udomljavanju. Važno je da njihovi motivi budu ispravni i da idu na dobrobit korisniku. Osobe koje žele udomiti dijete ili odraslu osobu također bi trebale o svojoj namjeri razgovarati s užom i širom obitelji i prijateljima jer su oni ipak potencijalna buduća okolina korisnika i njihova je podrška u čitavom tom procesu važna. Udomljavanju u Hrvatskoj prethodi nekoliko koraka. Ponekad dugotrajnost i kompliciranost čitavog procesa odbiju potencijalne udomitelje.

3.6.1. Podnošenje zahtjeva za davanje dozvole za obavljanje udomiteljstva (licence)

Da bi postao udomiteljem, prema čl. 27., st. 1. Zakona udomiteljstvu potencijalni udomitelj najprije treba nadležnoj jedinici Zavoda na za to propisanom obrascu podnijeti zahtjev za obavljanje udomiteljstva. Članovi njegove obitelji trebaju biti suglasni s tim, pa će podnositelj zahtjeva priložiti i njihovu pisanu suglasnost zajedno s ostalom dokumentacijom koju nadležni Zavod ne može pribaviti po službenoj dužnosti.

3.6.2. Postupak procjene potencijalne udomiteljske obitelji

Postupak procjene potencijalne udomiteljske obitelji propisan je Pravilnikom o načinu i postupku obiteljske procjene za obavljanje udomiteljstva (NN 46/2019). Ako je podnositelj zahtjeva ispunio opće uvjete navedene u čl. 14. Zakona o udomiteljstvu, nadležni će Zavod procijeniti podnositelje zahtjeva i druge članovi njegove obitelji, njihove motive, međuodnose, prihvaćenost u obitelji, smještajni kapacitet i potencijalne rizike do kojih bi došlo smještanjem korisnika u tu obitelj. Procjenu provode stručni radnici nadležnog Zavoda ili stručni tim koji čine socijalni radnik i psiholog.

U postupku procjene socijalni će radnik intervjuirati podnositelja zahtjeva kako bi bolje procijenio o kakvoj se osobi radi, zabilježio ono što smatra da je potrebno i što je u interesu korisnika kao i ono što ide na štetu korisnika. Zatim će primijeniti Skalu obiteljskih resursa, Skalu uključenosti obitelji u zajednicu i Upitnik stresnih događaja i druge instrumente socijalnog rada. Skalu obiteljskih resursa osmislili su 1996. godine Dunst i Leet, a njome se nastoji procijeniti imaju li podnositelj zahtjeva i članovi njegove obitelji dovoljno vremena, novca i energije da zadovolje svoje potrebe u cjelini, kao i potrebe korisnika. Skalom uključenosti obitelji u zajednicu nastoji se izmjeriti koliko je obitelj uključena u obrazovanje u ranom djetinjstvu, odnosno u predškolskim i vrtićkim programima i programima prvog razreda osnovne škole. Goodman i suradnici (1998. godine) izradili su Upitnik za provjeru stresnih životnih događaja u kojem se od ispitanika traži izjašnjavanje o tome je li se određeni traumatski događaj dogodio, ako jest, kada, koliko je trajao, koje su bile posljedice toga itd.

Potom će običi podnositelja zahtjeva i članove njegove obitelji s kojima dijeli kućanstvo kako bi se uvjerio da kućanstvo posjeduje propisane stambene uvjete, kako bi vidio kako članovi kućanstva žive i kako bi ih, promatrajući ih u okruženju u kojemu najviše borave, bolje procijenio. Na temelju dobivenih podataka nadležni će socijalni radnik izraditi socijalnu anamnezu kojoj će priložiti stručno mišljenje o sposobnosti potencijalnih udomitelja za obavljanje udomiteljstva.

Potencijalne će udomitelje procjenjivati i psiholog, koji će također intervjuirati podnositelja zahtjeva i članove obitelji s kojima dijeli kućanstvo. Potom će ih sve testirati i pritom primijeniti najmanje jedan instrument koji pomaže otkriti psihičke poremećaje. Tijekom testiranja psiholog će nastojati procijeniti i tip ličnosti članova

udomiteljske obitelji, kako se nose s emocijama i koliko su emocionalno i socijalno inteligentni, kakvi su njihovi stavovi i kolike su njihove kognitivne sposobnosti prema procjenama stručnjaka.

Smjernice za intervju koji će provesti stručni tim propisane su Pravilnikom. U provođenju intervjua primjenjuju se Smjernice za vođenje inicijalnog razgovora s potencijalnim udomiteljima i drugi instrumenti prema izboru stručnjaka. Provedena socijalna anamneza i stručno mišljenje ovlaštenog tima ili stručnih radnika nadležnog Zavoda temelj su za zaključak koji će zajedno donijeti, a koji treba sadržavati sve elemente važne za procjenu podnositelja zahtjeva i njegove obitelji, procjenu mogućnosti dobivanja potrebne dozvole, vrstu udomiteljstva za koju je podnositelj ispunio uvjete kao i vrstu i broj korisnika.

3.6.3. Proces osposobljavanja i dodatnog usavršavanja za udomitelje

Udomitelji su se dužni usavršavati kako bi bili što bolje pripremljeni za rad s korisnicima. Kad podnositelj zahtjeva zadovolji sve uvjete propisane Zakonom, Hrvatski zavod za socijalni rad njega i njegova bračnog ili izvanbračnog druga, kao i, po potrebi, ostale članove obitelji uputit će dodatne edukacije za udomitelja. Osposobljavanje je regulirano Pravilnikom o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja (NN 63/2019). Edukacija traje 40 sati. Osim toga, nadležni Zavod organizira i godišnju edukaciju. Edukacija i osposobljavanje sastoje se od zajedničkog dijela te općeg i posebnog dijela, ovisno o vrsti korisnika čiji je sadržaj propisan člankom 5. i 6. Pravilnika (NN 48/2008). Pravilnikom je propisan i posebni dio osposobljavanja i edukacije udomitelja koji skrbe o djeci s mentalnim ili tjelesnim oštećenjima te poremećajima u ponašanju, odraslim psihički bolesnim osobama, starijim i nemoćnim osobama, odraslim osobama s tjelesnim ili mentalnim oštećenjima te djeci i odraslima žrtvama obiteljskog nasilja.

3.6.4. Propisani stambeni uvjeti za obavljanje udomiteljstva

Pravilnikom o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva (NN 46/2019) propisani su zajednički ili posebni uvjeti za obavljanje udomiteljstva. Posebni se uvjeti odnose na djecu ili odrasle osobe koje su bile žrtve obiteljskog nasilja. Ovaj pravilnik određuje da stambena jedinica potencijalne udomiteljske obitelji treba biti vlasništvo,

suvlasništvo ili u minimalno jednogodišnjem najmu udomitelja ili člana udomiteljske obitelji od dana kad je podnio zahtjev za udomiteljstvom.

Stambena se jedinica treba nalaziti blizu odgojno-obrazovnih, zdravstvenih i drugih ustanova, treba imati električnu energiju, pitku vodu, grijanje, odvodnju i telekomunikacijsku mrežu, osigurane građevinske i sigurnosne uvjete te potreban broj prostorija, ovisno o broju članova obitelji. Prostorije trebaju biti funkcionalne. Ako se stambena jedinica nalazi izvan naselja, treba biti prometno povezana s naseljem u kojem se nalaze spomenute ustanove.

Spavaonice trebaju biti dovoljno velike, adekvatno opremljene i trebaju korisniku omogućiti adekvatan prostor za život, a u njima smije biti smješteno maksimalno troje djece ili dvije odrasle osobe (iznimno i tri). Osobe različitog spola ne smiju dijeliti spavaonicu, osim ako su braća i sestre.

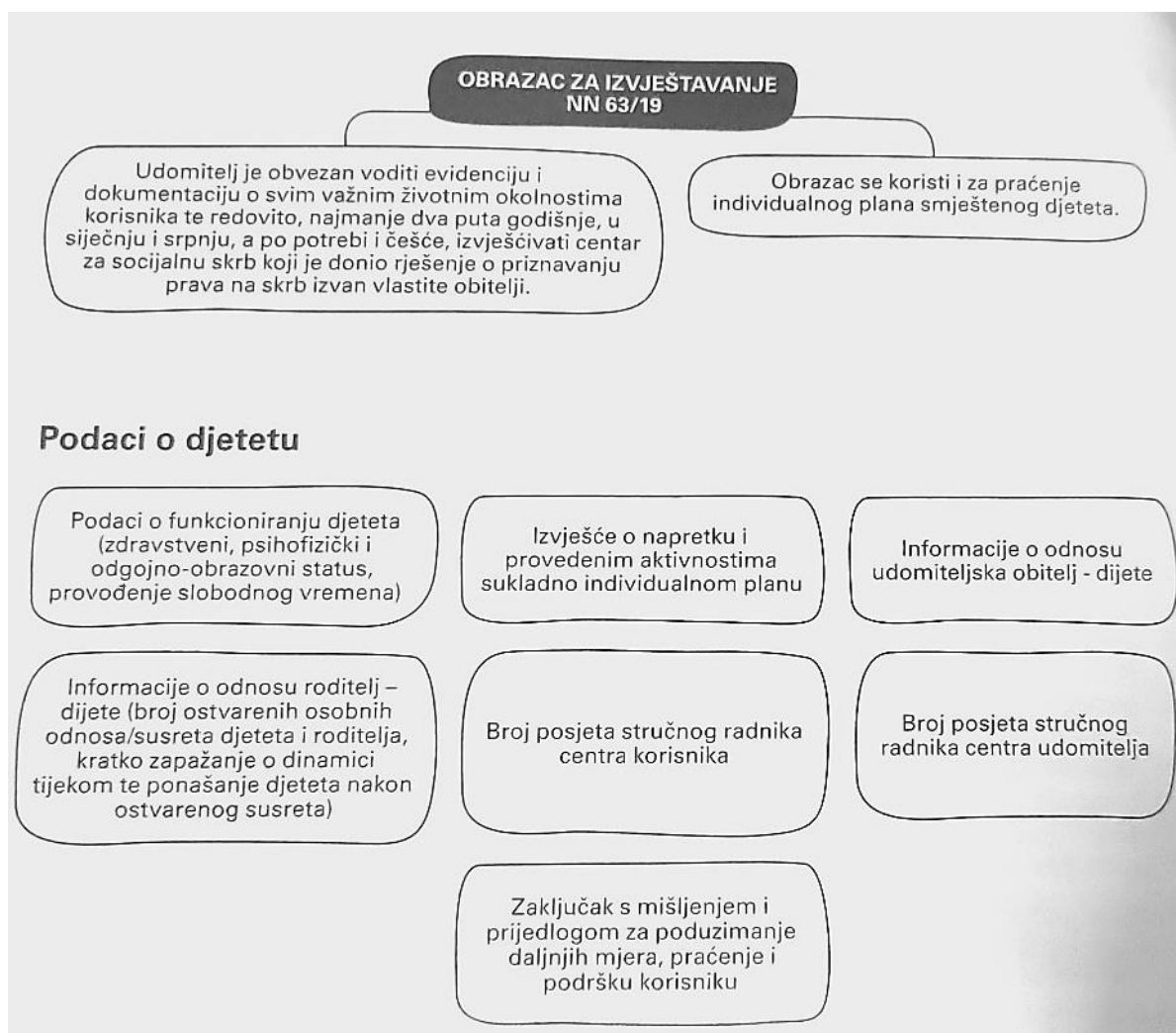
3.6.5. Rješenje o dozvoli za obavljanje udomiteljstva i upis u Registar udomitelja

Zahtjev za donošenje Rješenja o dozvoli za obavljanje udomiteljstva potencijalni udomitelj podnosi nadležnom Zavodu. Nakon što podnositelj zahtjeva uspješno završi osposobljavanje, nadležni Zavod izdaje Rješenje o dozvoli za obavljanje udomiteljstva koje vrijedi sljedeće tri godine, s mogućnošću produljivanja, a udomitelj se upisuje u Registar udomitelja. Vođenje Registra propisano je Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja registra udomitelja i registra smještenih korisnika te sadržaju obrasca za izvještavanje (NN 63/2019). Registar udomitelja u elektroničkom je obliku, a vodi ga Zavod prema mjestu prebivališta udomitelja. Program u kojem se vodi u nadležnosti je Ministarstva. U Registru su objavljeni podaci o udomitelju, članovima njegove obitelji, dozvoli za obavljanje udomiteljstva te podaci o korisnicima.

3.6.6. Obrazac za izvještavanje za dijete i za odraslu osobu

Udomitelj je dužan najmanje dva puta godišnje (u siječnju i srpnju), ako je potrebno i češće, izvještavati Zavod korisnika. Sadržaj Obrasca nalazi se u Pravilniku.

Oba obrasca sadrže opće podatke o udomitelju i korisniku, podatke o njihovim nadležnim Zavodima, rješenje o smještaju s datumom i klasifikacijskom oznakom, datum početka pružanja usluge kao i razdoblje za koje se podnosi izvješće. U obrascu za dijete udomitelj će opisati kako dijete provodi slobodno vrijeme i kako teče njegov odgojno-obrazovni proces, dok će u obrascu za odraslu osobu zabilježiti što radi i čime se okupira odrasla osoba kao i to koliko je uključena u život lokalne zajednice.

Slika 2. Obrazac za izvještavanje; podaci o djetetu (Miharija, 2021)

Dok će u obrascu za dijete navesti i informacije o odnosu između djeteta i njegovih bioloških roditelja, koliko je bilo ostvarenih susreta, kakva je dinamika njihova odnosa i zapažanja o tome kako se dijete tijekom i poslije toga susreta ponašalo, u obrascu za odrasle osobe navest će informacije o odnosu odrasle osobe i članova njezine obitelji. Na kraju oba obrasca stavit će datum i potpis.

U oba obrasca udomitelj će zabilježiti i koliko je bilo posjeta stručnog radnika Zavoda korisnika, a koliko Zavoda udomitelja i na kraju iznijeti zaključak u kojem će obrazložiti svoje mišljenje i predložiti daljnje poduzimanje mjera, praćenje i pružanje podrške korisniku. U oba će obrasca udomitelj izvijestiti Zavod o tome kako korisnik funkcionira, u kakvom je odnosu s udomiteljskom obitelji, kakvo je njegovo zdravstveno stanje, kako teče njegov psihofizički razvoj i zabilježiti eventualan napredak, stagnaciju ili odstupanje od individualnog plana. Ovi obrasci pomoći će nadležnim Zavodima pratiti bitne životne okolnosti korisnika i njegov individualni napredak kako bi sve bilo u skladu s njegovom dobrobiti.

3.6.7. Naknada za rad udomitelja

Udomitelj ima pravo na opskrbninu i naknadu za vlastiti rad koja se obračunava od prvog pa do posljednjeg dana smještaja korisnika, kao i na prava iz mirovinskog i obveznog zdravstvenog osiguranja i prava za vrijeme nezaposlenosti. Visina osnovice opskrbnine i naknade za rad udomitelja propisani su odlukama Ministarstva, ovisno o tipovima korisnika. Obje odluke donosi Ministarstvo krajem siječnja 2022. a njima se uvećava naknade za rad udomitelja.

Za tradicionalno se udomiteljstvo naknade povećavaju sa 110 € na 179 € (za dijete) te sa 83 € na 133 € (za odraslu osobu). Za standardno udomiteljstvo naknada je povećana sa 332 € na 531 €. Ako standardni udomitelj ima završen preddiplomski sveučilišni ili stručni studij, naknada se sa 664 € povećala na 796 € . Ako pak ima završen diplomski sveučilišni ili stručni studij, naknada mu se sa 863 € povećava na 996 €.

Povećanjem naknade za udomitelje povećani su i iznosi opskrbnina za djecu i mlade, a koji sada iznose:

1. sa 278 € na 335 € za dijete do tri godine
2. sa 265 € na 345 € za dijete od tri do sedam godina
3. sa 265 € na 378 € za dijete od sedme godine do mlađe punoljetnosti
4. 830 € za dijete i mlađeg punoljetnika pozitivnog na HIV.

Kako je hrvatsko stanovništvo sve starije, a zakonom je ograničena dob udomitelja (uz iznimke), broj udomitelja je u padu. Također, hrvatsko starije stanovništvo i da zadovoljava uvjete propisane zakonom ima uglavnom niske mirovine i ne bi si moglo priuštiti posvajanje. Ministarstvo je prepoznalo važnost poticanja usvajanja u Republici Hrvatskoj povećavši novčane naknade za udomitelje kako bi se povećao broj udomiteljske djece i udomitelja i kako bi im svima porasla kvaliteta života.

4. PROCES POSVOJENJA DJETETA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Prema definiciji iz Narodnih novina (103/15) posvojenje predstavlja poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta.

4.1. Zakonska regulativa posvojenja u Republici Hrvatskoj

Proces posvojenja u Hrvatskoj reguliran je:

1. Obiteljskim zakonom (NN 103/15, 98/19, 47/20)
2. Zakonom o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19 i 64/20)
3. Pravilnikom o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta (NN 106/2014)
4. Pravilnikom o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji (NN 106/14)
5. Pravilnikom o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, na sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje (NN 106/14)
6. Pravilnikom o načinu vođenja očevidnika o osobama lišenih prava na roditeljsku skrb (NN 077/04)
7. Protokolom o postupanju u postupcima posvojenja (2016).

4.2. Pretpostavke za posvojenje u Republici Hrvatskoj

Kako bi osoba postala posvojiteljem, potrebno je da zadovolji uvjete propisane Obiteljskim zakonom te drugim podzakonskim aktima i protokolima. Posvojitelj djeteta u Republici Hrvatskoj mora biti hrvatski državljanin, iznimno i strani državljanin (uz odobrenje Ministarstva, ako je to u interesu korisnika).

Prema članku 185. Obiteljskog zakona, potencijalni su posvojitelji djeteta:

1. bračni i izvanbračni drugovi zajedno
2. jedan bračni/izvanbračni drug ako je drugi bračni/izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta ili ako drugi bračni/izvanbračni drug pristaje na posvojenje
3. samci.

S druge strane, dijete ne mogu posvojiti:

1. osobe lišene prava na roditeljsku skrb
2. osobe koje nemaju poslovnu sposobnost
3. osoba čije dosadašnje ponašanje i osobine upućuju na to da nije poželjno povjeriti joj roditeljsku skrb o djetetu.

Posvojenjem se stječe pravo na roditeljsku skrb i ono je, za razliku od udomljavanja, trajan proces. Od dana posvojenja posvojiteljima je trajno povjerena skrb o djetetu. Posvojeno dijete ima jednako pravo nasljeđivanja kao i biološka djeca njegovih posvojitelja.

Maksimalna dob djeteta za posvajanje jest osamnaest godina. Ako je dijete navršilo dvanaest godina, potrebno je da za posvojenje da svoj pristanak. Djeca imaju pravo znati da su posvojena, i to se u Zakonu preporučuje reći im do njihove sedme godine, a ako je dijete starije, odmah po zasnivanju posvojenja. Prilikom usvajanja nastoji se ne razdvojiti braću i sestre. Do posvojenja dolazi samo ako je to u interesu djeteta i ako su ispunjeni svi zakonski uvjeti.

4.3. Tijek procesa posvojenja djeteta u Republici Hrvatskoj

Prije nego što uopće započnu proces prijave, potencijalni posvojitelji trebaju preispitati svoje motive, razloge, stavove i predrasude o čitavom procesu. Važno je da imaju ispravne motive za posvojenje, a o tome bi trebali pričati i s članovima obitelji, budućom okolinom djeteta čija je podrška u tom procesu važna. Kako bi se moglo posvojiti dijete, biološke se roditelje treba lišiti prava na roditeljsku skrb ili trebaju pristati na posvojenje. Posvojenju djeteta u Hrvatskoj prethodi nekoliko koraka koji će biti opisani u nadolazećim potpoglavljima.

4.3.1. Pisano podnošenje prijave namjere posvojenja i zahtjeva za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje

Nakon što su dobro razmislili o motivima posvojenja i o tome razgovarali s članovima obitelji i prijateljima, potencijalni će posvojitelji Hrvatskom zavodu za socijalni rad podnijeti dokumentaciju za posvojenje: prijavu namjera posvojenja i zahtjev za izdavanje mišljenja o podobnosti² i prikladnosti za posvojenje. U prijavi se treba kratko predstaviti i opisati i sebe i svoje interese, razloge posvojenja i svoje predodžbe o budućem djetetu (koliko se djece želi usvojiti, koje dobi, što im je još važno prilikom posvajanja) kako bi stručni tim koji procjenjuje potencijalne posvojitelje imao jasniju i širu sliku o njima. U prijavi se navode i potrebni osobni podatci poput imena i prezimena, adrese i/ili boravišta, broja telefona i/ili mobitela, adrese e-pošte i stupnja obrazovanja.

U Zahtjevu za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje potrebno je ispuniti podatke o osobi/osobama koje podnose Zahtjev: ime i prezime, djevojačko prezime, datum i mjesto rođenja, ime oca/majke, prebivalište i poštanski broj prebivališta, boravište i poštanski broj boravišta (ako je primjenjivo), OIB i broj telefona. Uz Zahtjev je potrebno priložiti i sljedeće dokumente:

1. rodni i vjenčani list (ako je primjenjivo)
2. domovnicu
3. liječničku potvrdu o psihofizičkom stanju
4. potvrdu poslodavca o zaposlenju
5. OIB-ove svih članova obitelji
6. potvrdu liječnika opće medicine (za sve punoljetne članove obitelji) koja dokazuje da osoba ne boluje od duševnih, zaraznih bolesti te da nije bilo koji od tipova ovisnika
7. potvrdu o prihodu članova kućanstva (plaća, mirovina, najam i dr.)

² Pojam podobnosti podrazumijeva pravne pretpostavke na strani potencijalnih posvojitelja (NN 75/2014), dok prikladnost podrazumijeva fizičke, psihičke i socijalne pretpostavke koje moraju imati potencijalni posvojitelji u odnosu na osobine i potrebe djeteta NN 103/15, 98/19, 47/20.

8. izvod iz zemljišnih knjiga (koji dokazuju vlasništvo nekretnine) ili presliku ugovora o najmu stambenog prostora (za trajanje od najmanje 4 godine)
9. presliku osobne iskaznice za sve punoljetne članove kućanstva (ili original na uvid)
10. uvjerenje da se ne vodi kazneni postupak
11. izjavu o članovima kućanstva (obrazac u „Narodnim novinama“).

4.3.2. Postupak utvrđivanja podobnosti i prikladnosti za posvojenje (Procjena podobnosti za posvojenje)

Drugi je korak postupak utvrđivanja podobnosti i prikladnosti za posvojenje na temelju stručne procjene. Nakon podnesene pisane prijave i zahtjeva potencijalne će podnositelje kontaktirati stručni radnik nadležnog Zavoda. Stručnu procjenu obavlja stručni tim čiji su članovi socijalni radnik, psiholog i pravnik. U roku od nekoliko tjedana od dostave gore navedenih dokumenata matičnom Zavodu na adresu potencijalnih posvojitelja trebao bi stići poziv nadležnog Zavoda s navedenim mjestom i terminom pristupanja prvom dijelu postupka procjene o podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Temelj za procjenu su socijalna anamneza, mišljenje psihologa te preporuka stručnog tima.

Prije socijalne anamneze, socijalni će radnik zajednički i pojedinačno intervjuirati podnositelje zahtjeva kako bi ih bolje procijenio i kako bi detaljno analizirao sve faktore koji bitno utječu na posvojenje. Osim toga, pogledat će i potrebnu dokumentaciju i razgovarati s članovima obitelji podnositelja zahtjeva. Na temelju dobivenih podataka iz intervjua, obiteljske procjene roditeljskih sposobnosti i čimbenika značajnih za udomiteljstvo, uvida u dokumentaciju kao i posjeta adresi podnositelja socijalni će radnik izraditi socijalnu anamnezu.

Mišljenje psihologa također se temelji na intervjuu s podnositeljima zahtjeva. I psiholog zajednički i pojedinačno intervjuira podnositelje zahtjeva kako bi ih što bolje procijenio i utvrdio sve važne elemente koji utječu na posvojenje. Psiholog ih potom testira obavezno primjenjujući jedan klinički psihologijski test i dva upitnika iz područja ispitivanja emocija i stavova. Psiholog podnositelje zahtjeva posjećuje na adresi stanovanja, a potom nakon obrade s njima razgovara i upoznaje ih sa zaključnom ocjenom. Sadržaj mišljenja psihologa propisan je pravilnikom.

Preporuka stručnog tima podrazumijeva procjenu koja obično uključuje razgovor s više članova stručnog tima, psihološko testiranje te posjet članova stručnog tima kućanstvu potencijalnih posvojitelja. Informacije se prikupljaju u više navrata tijekom dogovorenih susreta čiji se termini utvrđuju dogovorom. To uključuje i razgovor s osobama koje dobro poznaju potencijalne posvojitelje. Stručni tim čine socijalni radnik, psiholog i pravnik, a imenuje ih ravnatelj Zavoda. Cilj procjene stručnog tima jest steći širu sliku o potencijalnim posvojiteljima i njihovim kompetencijama kako bi utvrdili je li posvojenje u interesu djeteta.

4.3.3. Sudjelovanje u programu stručne pripreme za posvojenje

Ako nema nikakvih zakonskih prepreka, nadležni će im Zavod odrediti pohađanje besplatnog programa stručne pripreme za posvojenje koji provode Zavodi, organizacije civilnog društva kojima je je Ministarstvo dozvolilo njegovo provođenje i druge ustanove socijalne skrbi. Podnositelji zahtjeva sami odabiru gdje će program pohađati. Njegov je sadržaj propisan Pravilnikom o uvjetima koje moraju ispunjavati organizacije civilnog društva za provođenje programa stručne pripreme za posvojenje (NN 106/2014).

U provođenju programa sudjeluju stručnjaci kao što su socijalni radnik i psiholog, a u programu pripreme mogu sudjelovati edukacijski rehabilitator, socijalni pedagog i logoped pod uvjetima navedenima u članku 6. Pravilnika (NN 106/2014). Jedna od udruga koja provodi ovakve programe i koja se zalaže za poboljšanje prava udomitelja, usvojitelja i korisnika je i ADOPTA, udruga za potporu posvajanju, koja provodi program stručne pripreme za posvojenje pod nazivom Adoptaonica – stručna priprema za posvajanje.

Nakon provedenog Programa potencijalni će posvojitelji dobiti potvrdu o završenom programu stručne pripreme za posvojitelje, a tijelo koje je Program provelo dužno ju je dostaviti nadležnom Zavodu ili obavijestiti Zavod o njihovu odustanku od pohađanja stručne pripreme za posvojenje te eventualna zapažanja. Zavod će po završenom programu dati i mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje u roku od šest mjeseci od zaprimanja pisane prijave i zahtjeva. Stručno mišljenje pisanim se putem dostavlja podnositeljima zahtjeva.

4.3.4. Upis u Registar potencijalnih posvojitelja

Na temelju pozitivnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje potencijalne će posvojitelje matični zavod u roku od osam dana od dana dostave pozitivnog stručnog mišljenja upisati u Registar potencijalnih posvojitelja. Nadležni je Zavod to dužan učiniti u roku od osam dana od dostave pozitivnog stručnog mišljenja (Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, čl. 11). Prema članku 19. Pravilnika potencijalni posvojitelji mogu i nakon upisa u Registar odustati od namjere posvojenja, a o tome se trebaju pisano očitovati. Ako to učine, Zavod koji je vodio postupak posvojenja po službenoj će dužnosti o tome obavijestiti Zavod nadležan za posvojitelje koji će odustanak odmah zabilježiti u Registru te preispitati stručno mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje u roku od tri mjeseca od dana odustanka. Novo stručno mišljenje također će se evidentirati u registru potencijalnih posvojitelja.

4.3.5. Izbor najprikladnijega posvojitelja

Izbor najprikladnijega posvojitelja određen je člankom 111. Obiteljskog zakona. Zavod mjesta prebivališta/boravišta djeteta između potencijalnih posvojitelja upisanih u Registar izabrat će one koje smatraju najprikladnijima za dijete. Pri odabiru najprikladnijeg udomitelja razmotrit će sve relevantne podatke o djetetu opisane u izvješću kao i mišljenje Zavoda. Ako prođe više od godinu dana od davanja mišljenja Zavoda do pokretanja postupka, Zavod će provjeriti jesu li se okolnosti promijenile.

4.3.6. Priprema djeteta na posvojenje

Nakon što se pronađe najprikladniji posvojitelj, Zavod će pripremiti dijete za posvojenje. Pritom će surađivati s udomiteljem, ustanovom socijalne skrbi u kojoj je dijete smješteno ili drugom osobom kojoj je dijete povjereno na svakodnevnu skrb. Najprikladniji će posvojitelj dobiti potrebnu suglasnost kojom će moći uspostaviti osobne odnose s djetetom kako bi se utvrdilo je li posvojenje u interesu djeteta. Potencijalnim posvojiteljima bit će osigurana stručna pomoć i potpora, a procjenjivat će se njegov budući odnos s posvojenikom. Potencijalni posvojitelj koji je ocijenjen kao najprikladniji, a kod kojega dijete boravi radi ostvarivanja osobnih odnosa prije

zasnivanja posvojenja dužan je skrbiti se o djetetu, uzdržavati ga i zastupati ga u pitanjima svakodnevne skrbi.

4.3.7. Izdavanje Rješenja o posvojenju

Rješenje o posvojenju izdaje nadležni Zavod. Rješenje sadrži podatke navedene u članku 213. Obiteljskog zakona: osobne podatke posvojenika, bioloških roditelja djeteta i posvojitelja, određenje o upisivanju ili neupisivanju posvojitelja kao roditelja te, ako je to potrebno, određenje da se djetetu odredi novi osobni identifikacijski i matični broj. Kad rješenje o posvojenju postane pravomoćno, posvojenje je zasnovano, a nadležni ga Zavod šalje nadležnom matičaru i Zavodu posvojitelja kako bi se dijete upisalo u maticu rođenih. Obično se u maticu rođenih posvojitelji upisuju kao roditelji, osim ako Zavod ne utvrdi da je to protivno interesima djeteta. Posvojenik koji je navršio četrnaest godina može, ali i ne mora pristati na upis posvojitelja kao roditelja. Podaci o posvojenju službena su tajna. Uvid u posvojiteljsku dokumentaciju iznimno se dopušta u slučajevima opisanim u članku 217. Obiteljskog zakona.

4.4. Teško posvojiva djeca

Teško posvojom djecom smatraju se djeca za koju je teže pronaći potencijalne posvojitelje. Adopta (2016) je provela istraživanje o preprekama za posvojenje teže posvojive djece. Istraživanje je pokazalo da je manja sklonost posvojenju četiri kategorije djece:

1. djeca starija od 7 godina,
2. djeca koja potječu iz višebrojnih obitelji – kad postoji intencija da se zajedno posvoji više od dvoje djece,
3. djeca pripadnici romske nacionalne manjine
4. djeca s razvojnim i/ili zdravstvenim poteškoćama.

Pritom, potencijalni posvojitelji pokazuju znatnu fleksibilnost u odnosu na posvojenje djece starije od 6 ili 7 godina. Također, lakše se odlučuju za posvojenje više djece u međusobnom srodstvu ako za to imaju odgovarajuće životne uvjete. S druge strane,

najteže se odlučuju na posvojenje djece sa zdravstvenim ili razvojnim poteškoćama te djece pripadnika manjinskih etničkih skupina, posebice romske, navodi se u istraživanju. Iz udruge Adopta istaknuli su to kao uzrok dugotrajnosti procesa posvajanja u Hrvatskoj.

Iako navedena u registru, nisu sva djeca raspoloživa za posvojenje. Djeca koja su starija od 12 godina teško će se odvojiti od braće i sestara, udomitelja ili srodnika. Kako posvojitelji mogu birati kakvo će dijete posvojiti, uključujući i rasu i nacionalnost djeteta, to ponekad dovodi do diskriminacije. Brojke su to i pokazale zato što među teško posvojom djecom najviše je one romske nacionalnosti. "Najčešći problem je što se velik broj potencijalnih posvojitelja ne odlučuje za posvojenje djece romske nacionalnosti, a velika većina djece s našeg područja je romske nacionalnosti. Argumenti koje najčešće navode su strah od diskriminacije od strane okoline, te time i potencijalne teškoće u adaptaciji", rekla je Alenka Bilić, predstojnica Zavoda, Područni ured Čakovec.³

Prema istraživanju koje je provela udruga Adopta 46,4 % ispitanika posvojilo bi dijete romske nacionalnosti, 42,4 % ispitanika spremno je posvojiti isključivo dijete hrvatske nacionalnosti, dok bi 10,9 % ispitanika usvojilo dijete neke druge nacionalnosti (izuzev romske). U istraživanju je istaknuto da se posvojitelji rjeđe odlučuju posvojiti romsku djecu zbog kulturoloških razloga, straha od teže prilagodbe, diskriminacije i predrasuda, osobito tijekom procesa obrazovanja, strah od reakcije obitelji, prijatelja i okoline itd. Prema podacima Ministarstva tijekom 2022. godine u Hrvatskoj posvojeno je sto devedesetero djece, dok je u razdoblju od 2012. do 2022. godine posvojeno je njih tisuću šesto dvoje.

4.4.1. Teže posvojiva djeca starija od šest godina

Prema podacima Ministarstva, u Hrvatskoj je trenutačno 211 djece koja ispunjavaju uvjete za posvojenje. Od toga je 15 djece u dobi 0 – 3 godine, 57 djece u dobi 3 – 7 godina, 125 u dobi 7 – 14 godina i 14 u dobi 14 – 17 godina. Osamdeset dvoje djece starije je od deset godina.

³ <https://www.varazdinske-vijesti.hr/aktualno/socijalne-sluzbe-u-cakovcu-tesko-pronalazimo-posvojitelje-jer-su-nasa-djeca-romske-nacionalnosti-66986> (pristupljeno 03.05.2023).

Potencijalni posvojitelji većinom ne žele posvojiti dijete predškolske dobi. Samo 10 % njih spremno je posvojiti dijete starije od šest ili sedam godina zato što se boje da će teže uspostaviti odnose s njima te da neće moći nadoknaditi propušteno. Nažalost, prema istraživanju Adopte iz 2016. godine, upravo toj dobnoj skupini pripada mnogo djece.

4.4.2. Djeca iz obitelji s više djece

Prema istom istraživanju, čak 82,5 % potencijalnih posvojitelja spremno je posvojiti do dvoje djece koja su u srodstvu. Ispitanici koji su odlučili posvojiti maksimalno dvoje djece, pokazalo se, lakše se odlučuju za još jedno nego oni posvojitelji koji su se odmah izjasnili da žele posvojiti jedno dijete, pokazuje istraživanje Adopte iz 2016. godine. Posvojitelji se teže odlučuju za veći broj djece zbog socioekonomskih razloga ili neadekvatnog stambenog prostora.

4.4.3. Djeca sa zdravstvenim poteškoćama

Prema istom istraživanju, čak 50,9 % ispitanika upisanih u Registar želi posvojiti isključivo zdravo dijete, dok je njih 46,5 % spremno prihvatiti manje zdravstvene poteškoće. Vrlo se mali broj ispitanika (2,6 %) izjasnilo da je spremno posvojiti djecu s umjerenim poteškoćama. Ni jedan ispitanik ne bi posvojio dijete s težim poteškoćama. Posvojitelji su spremni prihvatiti poteškoće u učenju ili ponašanju, dok najmanje prihvatljivima smatraju poremećaje iz spektra autizma. Prema podacima Ministarstva, 32 djece spremne za posvojenje ima teža zdravstvena oštećenja, dok njih 42 ima lakša oštećenja.

4.4.4. Djeca postaju „neposvojiva“

Za mnogu djecu proces posvajanja počinje prekasno, pa predugo ostaju u instituciji ili u udomiteljskim obiteljima. Čak i kad postoji interes posvojitelja, neki se sudski postupci odulje pa djeca dolaze u dob kad postaju neposvojiva i kad više ne postoji interes potencijalnih posvojitelja (Ćurković Kelava, 2022). Od 205 djece spremne za posvajanje, mnoga spadaju upravo u kategoriju teže posvojivih. Koliko će dugo

potencijalni posvojitelji čekati na dijete ovisi i o njihovoj spremnosti za posvajanje djece iz skupine teže posvojive djece.

5. ALTERNATIVNA SKRB U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

U Zavodu za socijalni rad, podružnica Pula, tijekom 2022. godine provedena su samo dva postupka posvojenja. Dvadeset i troje djece koje ispunjava sve uvjete za posvojenje upisano je u Registar djece. Za samo 3 djece procijenjeno je da je posvojenje u njihovu interesu, a od njih je 2 s težim zdravstvenim oštećenjima. Velik dio te djece smješten je o obitelji srodnika, pa se za njih procjenjuje da im nije u interesu da ih se posvoji. Na pulskom području 28 parova čeka na posvajanje djeteta.

Prema neslužbenim informacijama područnog ureda Zavoda Interes za udomiteljstvo i posvojenje u Istri manji je nego u ostatku Hrvatske. Prema podacima iz područnog Zavoda u Puli, u Istri trenutno postoje 22 udomiteljske obitelji za djecu, od kojih je osam tradicionalnih udomiteljskih obitelji, a preostalih 14 srodnici. Tamo je smješteno trideset dvoje djece, od kojih nisu sva spremna za posvojenje.

U Registru djece s ispunjenim pretpostavkama za posvojenje nalazi se 23 djece, od kojih je samo za 3 procijenjeno da je posvojenje u njihovom interesu, a za napomenuti je da je među njima dvoje djece s težim oštećenjima zdravlja. Ostali žive u obitelji srodnika te je procjena Područnog ureda da toj djeci nije u interesu da budu posvojena. U Registru potencijalnih posvojitelja upisano je 28 osoba, odnosno parova.

Iz pulskog područnog ureda za socijalni rad objašnjavaju da se postupci za dobivanje udomiteljske dozvole provode u mjesnom Zavodu prema prebivalištu potencijalnog posvojitelja ili udomitelja. Kako se nerijetko komentira i da su neki udomitelji od tog "posla" napravili unosan biznis, a da se njihova briga o djetetu svodi samo na osnovne egzistencijalne uvjete, zanimalo nas je o kakvim se naknadama radi.

Iznosi opskrbnine za potrebe korisnika određeni su posebnom odlukom, a od 1. siječnja 2023. iznose za dijete do tri godine 353,50 eura, za dijete od tri do sedam godina 364 eura, a za dijete od sedam godina do mlađe punoljetne osobe 399 eura. Naknada za rad udomitelja koji obavlja tradicionalno udomiteljstvo iznosi 179,17 eura.

U Istarskoj županiji djeluju tri ustanove socijalne skrbi koje se brinu za djecu: Dječji dom „Ruža Petrović“, Dom za odgoj djece i mladeži u Puli te Kuća milosrđa u Majmajoli.

Novinarka Glasa Istre Jelena Milović 3. svibnja 2023. intervjuirala je *psihologinju i socijalnu radnicu Zavoda za socijalni rad Područnog ureda u Puli koja je u intervjuu istaknula da se svakoj obitelji individualno pristupa*. Opisala je i kako teče postupak izdvajanja djeteta iz obitelji rekavši da se obično pred nadležnim sudom pokreće postupak oduzimanja prava na stanovanje na period do godinu dana. Ako sud odluči izdvojiti dijete iz obitelji, odredit će istom odlukom kako će se i u kojoj mjeri ostvarivati kontakt s roditeljima. Istaknula je i da je Zavod najkasnije 30 dana prije isteka roka od godine dana dužan podnijeti završno izvješće sudu ili uputiti prijedlog za produljenje mjere oduzimanja ili pokrenuti postupak oduzimanja roditeljske skrbi. Ako sud pritom utvrdi da je roditelj zloupotrijebio ili grubo prekršio roditeljsku odgovornost te svoja prava i dužnosti, taj se postupak može podnijeti i prije isteka od godine dana. Ustanova ili udomiteljska obitelj koje skrbe za korisnika dužni su nadležnom Zavodu podnositi izvješće, rekla je u intervjuu.

Govoreći o opsežnosti i temeljitosti postupaka obrade posvojitelja i udomitelja, njih se detaljno provjerava. Osim što trebaju dostaviti potrebnu dokumentaciju kojom pokazuju da nisu bili kažnjavani niti da se protiv njih vodi kazneni postupak, utvrđuju se i njihovi stambeni uvjeti, a prolaze i psihološku obradu i intervju sa stručnjacima kako bi se utvrdilo da su psihički stabilni te da u njihovim obiteljima nema nikakvih patoloških bolesti.

Posvojitelja je više od udomitelja, a čekanje od predaje zahtjeva do dobivanja rješenja oduži se i na 6 – 7 mjeseci. Edukacije koje udomitelji i posvojitelji prolaze temelj su za stručnu obradu, zajedno s mišljenjem psihologa i socijalnog radnika i provedenim intervjuima sa stručnim timom. Edukacije se uglavnom održavaju dvaput godišnje, u veljači i rujnu.

Posvojenje nosi svoju zakonsku težinu, time je i pristup parova koji se odluče na posvojenje ozbiljnije. Posvojitelji upisani u registar i sami traže dijete, a Zavod ih u tome ohrabruje. Nerijetko se dogodi da popis djece i pripadajući im registar nisu ažurirani, pa se zapravo savjetuje direktno telefonski zvati Zavode. Proaktivni proces zapravo je objeručke prihvaćaju i posvojitelji i stručnjaci Zavoda Za socijalni rad. Neki su u registru više od 10 godina jer imaju strogo definirano što žele (primjerice, da dijete nije predškolskog uzrasta, da nije starije dijete).

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je dobivanje i pružanje valjanih i pouzdanih podataka te istražiti procese udomljavanja i posvojenja u Istarskoj županiji uz uvid u obveze i prava korisnika, udomitelja i posvojitelja. Svrha je upoznati javnost s činjenicama, a uz usmenu privolu o javnom iznošenju dobivenih informacija.

6.2. Zadaci istraživanja

Zadatak istraživanja je da se kroz intervju iznesu podaci kojima raspolaže Stručni tim Zavoda za socijalni rad područni ured Pula. Stručni tim Zavoda predstavlja ključnu kariku područnih ureda budući svojim radom u procesu udomljavanja i posvojenja te ostalim oblicima skrbi iz obiteljsko pravne zaštite vjerodostojno prenose informacije budući su u nadležnosti cijele Istarske županije. Kroz slijedeće zadatke pobliže prikazati rad Zavoda za socijalni rad podružnica Pula, razlike u procesu posvojenja i udomljavanja na nivou Istarske županije, karakteristike potencijalnih posvojitelja i udomitelja te problematiku procesa i zakonske okvire koji se odnose na skrb o djeci.

6.3. Ispitanici

Ispitanici su psiholog P. M. i socijalna radnica J. T., oboje djelatnici Zavoda za socijalni rad, podružnica Pula. Psiholog i socijalni radnik čine stručni tim matične ustanove koji komplementarnim i timskim radom multidisciplinarnim pristupom djeluju s ciljem pružanja kvalitetnog tretmana klijentima zavoda.

6.4. Instrument

Instrument istraživanja koristi se u vidu polustrukturiranog intervjua, a u nastavku slijede postavljena pitanja:

- O procesu udomljavanja u Istarskoj županiji..
- Kad su u pitanju obveze koje udomitelji imaju nakon dobivanja rješenja odnosno licence za udomljenje, koja je uloga Zavoda u procesu monitoringa?
- Profili udomitelja koji dolaze na obradu prihvaćaju li udomiteljstvo kao nešto „ozbiljno“ u odnosu na proces posvojenja koji ima svoju zakonsku regulativu?
- Mogu li udomitelji „birati“ djecu?
- Jesu li potencijalni udomitelji već od ranije roditelji ili su uglavnom bračni parovi bez djece?
- Procesi posvojenja u Istarskoj županiji, razlikuje li se od onoga za udomljavanje?
- Mogu li posvojitelji „birati“ djecu?
- U registru je upisano 1200 posvojitelja; 603 djece je smješteno po domovima, a njih 207 u organiziranom stanovanju diljem Hrvatske. Po posljednjem izvješću ministarstva, od tih 810 djece, njih 200 ima regulirane uvjete za posvojenje. Ovako gledajući brojke, sve bi se vrlo elegantno moglo riješiti. U čemu je zapravo problem?
- Vratimo se trendu udomljavanja. Zanima me kako kotira Istra u odnosu na druge hrvatske županije?

6.5. Postupak

Prije samog razgovora, sastavljene se natuknice koje tokom dijaloga (simultanog intervjua) otvaraju mogućnost novih pitanja uz ravnotežu između fleksibilnosti i provedbe predviđenog plana intervjua. Potpuno su dozvoljena manja odstupanja od planiranih pitanja, stoga je intervju koncipiran kao informativno – savjetodavni razgovor. Budući su ispitanici stručni radnici koji čine stručni tim Zavoda za socijalni rad, riječ imaju podjednako, stoga se u odgovorima često i nadopunjuju.

6.6. Rezultati

Rezultate predstavljamo kroz odgovore :

1. *O procesu udomljavanja u Istarskoj županiji* : krenulo se pitanjem o procesu udomljavanja te informacije dobivam od socijalne radnice J. T., koja navodi da su u Istri trenutno aktivne 22 udomiteljske obitelji, od toga 8 tradicionalnih i 14 srodničkih udomiteljskih obitelji. Nadalje, socijalna radnica napominje da proces udomljavanja od samog zahtjeva do izdavanja rješenja traje od šest do sedam mjeseci. Dakle, prema zahtjevu stranke kreće obrada osobnih podataka i anamneze, potrebna je potvrda da se ne vodi kazneni postupak, potrebno je rješenje tima nakon uvida u stambene uvjete, te liječnička potvrda o zdravstvenom statusu (psiholog ovdje napominje da je vrlo važno za cijeli proces, budući primjerice ako osoba boluje od shizofrenije, sve i da ima sve ostale ispunjene parametre, neće se moći izdati uvjerenje o sposobnosti provođenja usluge udomljavanja. Nakon uvodne dokumentacije potencijalni udomitelji dužni su proći edukaciju u nadležnom Zavodu za socijalni rad nakon koje slijedi psihološka obrada od strane psihologa koji zaključno prilaže stručno mišljenje. Prije izdavanja rješenja za udomiteljstvo, stručni tim Zavoda odlazi na uvid smještajnog kapaciteta, pa ukoliko u parametrima prihvatljivog, zavod izdaje rješenje o smještaju, no zakonski vrijedi tek nakon pokretanja sudske odluke, koja se, kako navodi socijalna radnica, često otkazuju pa se nova ročišta čekaju gotovo koliko i cijeli proces obrade. Psiholog napominje, da koliko god širem puku bila nejasna potvrda o stambenom pitanju, vrlo je bitan odlazak na teren, budući nemali broj puta se radilo o katastarskoj čestici koju stranke navode kao kućanstvo, a zapravo se izlaskom na teren ustanovi da je oranica. Psiholog nastavlja s informacijom da se edukacije pri nadležnim Zavodima za socijalni rad održavaju dvaput godišnje i to u veljači i rujnu. Naposljetku, stranke prolaze osposobljavanje kroz uslugu savjetovanja od strane psihologa i socijalne radnice Dječjeg doma Ruže Petrović. Jednom izdano rješenje vrijedi tri godine. Što se tiče udomljavanja djece iz sustava socijalne skrbi, odnosno djece u alternativnoj skrbi u Istarskoj županiji, udomitelji se obraćaju na adresu Doma za odgoj i obrazovanje Pula, Dječjeg doma Ruža Petrović u Puli, te Kuće milosrđa Majmajola u Vodnjanu.

2. Kad su u pitanju obveze koje udomitelji imaju nakon dobivanja rješenja odnosno licence za udomljenje, koja je uloga Zavoda u procesu monitoringa?

- Socijalna radnica navodi da su udomitelji s licencom za rad zapravo dužni nadležnom Zavodu za socijalni rad predati izvješće dva puta godišnje te informirati ih o svakoj eventualnoj promjeni u odnosu na dijete i/ili eventualnog sudskog rješenja viđanja s roditeljima. Iako su u većini slučajeva roditelji lišeni roditeljskog prava na brigu i odgoj djeteta, ukoliko sud odredi kontakte, moraju biti dogovorno s udomiteljima. Svako kršenje s jedne ili druge strane, sud evidentira kao kršenje iz domene obiteljskog zakona, odnosno pravne zaštite djeteta. Tim Zavoda obilazi teren te dobiva uvid o djetetu/djeci iz odgojno-obrazovnih ustanova koje pohađa (vrtić, osnovna škola, srednja škola).

3. Profili udomitelja koji dolaze na obradu prihvaćaju li udomiteljstvo kao nešto „ozbiljno“ u odnosu na proces posvojenja koji ima svoju zakonsku regulativu?

Psiholog odgovara da postoji jedan izvjestan broj udomitelja koji misle da procesom osposobljavanja za udomitelja lakše dolaze do redovnog posvojenja, što je krivo. Profili ljudi za obradu uistinu su različiti, a uglavnom se radi o srodničkom udomljavanju pa se stranke u postupku već jako dobro poznaju. Socijalna radnica napominje da se „udomiteljstvo“ spram posvojenja dosta olako shvaća. Bilo je slučajeva kad su se licence i oduzimale, poglavito radi nedolaska na dogovorene razgovore i savjetovanja.

4. Mogu li udomitelji „birati“ djecu?

Odgovara socijalna radnica koja potvrđuje da jedan izvjestan broj udomitelja ima svoje uvjete koji se uglavnom gledaju i uvažiti, ali s upozorenjem da razlozi moraju biti valjani (primjerice udomljavanje romske djece, starije/mlađe dijete ,dječak ili djevojčica). Jedna udomiteljska obitelj može udomiti do troje djece.

5. Jesu li potencijalni udomitelji već od ranije roditelji ili su uglavnom bračni parovi bez djece?

Psiholog odgovara da je više-manje polovičan profil obitelji, jedan izvjestan broj već ima svoju biološku djecu, a okvirno bi se moglo reći da polovica stranaka ulazi u sam proces kako bi tu „ulogu“ privremeno ostvarilo.

6. Procesi posvojenja u Istarskoj županiji, razlikuje li se od onoga za udomljavanje?

Riječ ima socijalna radnica koja posvojenje klasificira kao nešto ozbiljnije, pa se i manje broj ljudi odazove. Puno je tu promišljanja prije nego se parovi odluče za posvojenje; to za sobom nosi zakonsku regulativu po kojoj dijete postaje po svim pravnim aktima dio obitelji.

Proces je zapravo isti, a po završetku obrade, dakle od završnog mišljenja u roku od osam dana posvojitelji ulaze u registar.

7. Mogu li posvojitelji „birati“ djecu?

Psiholog odgovara da posvojitelji reagiraju pro-aktivno. Naime, oni se potiču da se sami raspituju po ustanovama budući se lista djece za posvojenje ne ažurira redovno, pa se telefonski aktivno raspituju nakon profila koji se nalazi u registru. Odgovor je da, mogu birati.

8. U registru je upisano 1200 posvojitelja; 603 djece je smješteno po domovima, a njih 207 u organiziranom stanovanju diljem Hrvatske. Po posljednjem izvješću ministarstva, od tih 810 djece, njih 200 ima regulirane uvjete za posvojenje. Ovako gledajući brojke, sve bi se vrlo elegantno moglo riješiti. U čemu je zapravo problem?

Socijalna radnica navodi da posvojitelja ima, no jedan izvjestan dio posvojive djece zapravo čine „teško posvojiva djeca“, odnosno djeca s poteškoćama, djeca s invaliditetom ili težim bolestima, djeca više kronološke dobi i romska djeca koja nažalost dugotrajno borave u ustanovama socijalne skrbi. S druge strane, posvojitelji

imaju legitimno pravo birati koje će dijete usvojiti stoga ih se ne može kriviti da usporavaju proces.

Psiholog se nadovezao činjenicom da su neke stavke zakona nedovoljno jasno definirane, pa tako nalazimo posvojitelje koji su u registru više od 10 godina, a da nijedno dijete nije bilo dovoljno dobro po kriterijima koje su strogo definirali.

9. Vratimo se trendu udomljavanja. Zanima me kako kotira Istra u odnosu na druge hrvatske županije?

Psiholog razočarano odgovara da smo pri samom dnu kad je riječ o broju udomiteljskih obitelji u Istri, a u odnosu na ostale županije. Prednjači Varaždinska, Virovitičko-podravska i Zagrebačka županija, a na začelju su Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Šibensko-kninska i Ličko-senjska županija. U Brodsko-posavskoj županiji, točnije na području Nove Gradiške razvija se specijalizirano udomiteljstvo koje će uvelike pomoći u procesu zbrinjavanja teško posvojive djece. U Istri nema udomiteljskih obitelji za specijalizirano udomiteljstvo.

6.7. Interpretacija rezultata

Od stručnog tima kojeg čine psiholog i socijalna radnica Zavoda za socijalni rad podružnica Pula, dobiveni su pouzdani podaci o procesima udomljavanja i posvojenja u Istarskoj Županiji, ali i općenite informacije o samom procesu izdavanja licence za gore navedene usluge. Prava i obveze udomitelja nisu potpuno definirana, no puno se „ozbiljnije“ pristupa samom procesu posvojenja.

Nadležni Zavodi za socijalni rad proces prate od same prijave stranke, pa sve do smještaja, ali i za čitavo vrijeme boravka kao svojstveni post tretman. I prilikom udomljavanja i prilikom posvojenja, stranke u postupku imaju legitimno pravo na iznošenje vlastitih želja kad je u pitanju status djeteta, što u jednu ruku pomaže, a s druge stigmatizira sve, odnosno svih koji odstupaju od regularnog. Iako postoji društveno stereotipno mišljenje da su udomitelji bračni partneri koji uglavnom nisu u mogućnosti imati vlastito biološko dijete, pokazalo se da je polovica parova zapravo već u ulozi roditelja, a udomiteljstvo vide kao plemenit čin u kojem svi sudionici u

procesu imaju koristi – kako biološka djeca, tako i djeca u dolasku. Iako u registru potencijalnih posvojitelja ima preko tisuću educiranih partnera, broj djece u institucionalnoj skrbi i dalje premašuje kapacitete gotovo u svakom dijelu Hrvatske, a teško posvojivoj djeci ne preostaje ništa doli dugotrajnog smještaja u institucijama. U Istri je vrlo mali broj udomiteljskih obitelji, gotovo da smo na začelju kad je riječ o udomiteljskim obiteljima u Hrvatskoj.

7. ZAKLJUČAK

Nažalost, jedan izvjestan broj djece upravo je sustav učinio neposvojivima budući je roditelje predugo lišavao roditeljske skrbi, a temeljni je preduvjet da bi se dijete moglo posvojiti. U ustanovama socijalne skrbi diljem hrvatske romska djeca čine određeni postotak posvojive djece. Iako su to bebe i vrlo mala djeca, potencijalni posvojitelji tu djecu ne žele, jednostavno je osobna i društvena predrasuda jača od same želje za djetetom. Takvo kategorično neutemeljeno odbijanje je zapravo ekstremni oblik predrasude koji najčešće polazi od uvjerenja da će djeca biti preslika njihovih roditelja, koji su pod društvenim povećalom a priori stigmatizirana kao osobe loših ponašanja i intencija. S jedne strane postoji činjenica da dijete druge rase svojevrsno obogaćuje svojom različitosti, a s druge postoji strah uplitanja u nepoznato s pretpostavkom za stalnim povredama, uvredama i diskriminacijom nad tad već „vlastitim“ djetetom, za što potencijalni posvojitelji nisu ni spremni ni dovoljno educirani. No, čini se da predrasuda nema kad je riječ o posvajanju djece iz primjerice Afričkih zemalja. Postavlja se zapravo niz pitanja, a ono temeljno je svakako nije li dijete samo dijete? Zar je društvo koje vapi za djetetom isključeno kad je u pitanju toplina i ljubav? Zar je tuđe mišljenje važnije od riječi *mama* iz malih, potrebitih usta?

Činjenica da je slabo „kotiranje“ na ljestvici želja osuđen svatko tko je različit. Iako ne postoji znanstveni temelji po kojima bi se romska djeca ikako razlikovala od bilo kojeg drugog djeteta, kulturološki su deprivirana, a odgovornost je naime na cijelom društvu. Udomiteljstvo predstavlja izvaninstitucionalni oblik smještaja za dijete (i odrasle osobe). Prvi je i najbolji oblik skrbi koji može djelomice nadomjestiti obiteljsko okruženje i omogućiti skrb sukladno individualnim potrebama svakog djeteta. Shodno tome, potrebno je značajnije promicati udomiteljstvo, a postojećim udomiteljima pružiti adekvatnu podršku i izvore informacija.

Kako za cilj ima zaštitu djeteta i svih njegovih prava, udomiteljstvo se pokazalo dobro privremeno rješenje za smještaj djeteta kojemu je iz domene obiteljsko pravne zaštite privremeno uskraćen život u kućanstvu s biološkim roditeljima. Kad bi se stvorili uvjeti za povratak u obitelj, postupak ide u korist dobrobiti djeteta.

Naime, ne treba idealizirati sve udomitelje, jer u brojnim situacijama nije ni svaka udomiteljska obitelj pokazala dobrim rješenjem. Nažalost, događa se da se u udomiteljskim obiteljima učini više štete nego koristi jer se traumatiziranje djece nastavlja zanemarivanjem, zapuštanjem pa i različitim oblicima zlostavljanja. Nemali broj puta su udomitelji početni entuzijazam vrlo skoro prepustili odustajanju, a po dijete to znači ponovno traumu i povratak u institucionalnu svakodnevicu. Za takav čin udomitelji ne bivaju sankcionirani.

S druge strane, djeca koja odrastaju u domovima u život nose doživotne posljedice. Unatoč značajnom napretku koji je ostvaren u razvoju udomiteljstva za djecu i transformaciji ustanova za djecu, u Hrvatskoj još uvijek neopravdano velik broj djece provodi djetinjstvo u institucionalnoj skrbi. I dalje nije dosegnut omjer od 80 posto djece u udomiteljskim obiteljima prema 20 posto u ustanovama, što je već godinama dio različitih planova deinstitutionalizacije. Zapravo, postotak je proporcionalno obrnut.

Dok se društvo u kojem živimo zapravo odluči što je to interes i dobrobit djece, vrijeme nemilice prolazi i ono što se u početku smještaja definiralo kao privremeni oblik skrbi, postaje dugogodišnji, gotovo neutješno težak put u instituciji.

LITERATURA

1. Ajduković, M., Radočaj, T. (2008). *Pravo djeteta na život u obitelji*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
2. Miharija, M. (2021). *Priručnik za provođenje osnovnog i dodatnog osposobljavanja udomitelja za djecu*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku u suradnji sa Sirius – Centrom za psihološko savjetovanje, edukaciju i istraživanje.
3. Obiteljski zakon. Narodne novine, 47/20, 103/15 i 98/19
4. Odluka o visini naknade za rad udomitelja. Narodne novine, 27/2022
5. Odluka o visini opskrbnine za potrebe korisnika. Narodne novine, 27/2022
6. Pećnik, N., Starc, B. (2010). *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
7. Pravilnik o dodjeli nagrade udomiteljima. Narodne novine, 46/19
8. Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, na sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Narodne novine, 106/14
9. Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta. Narodne novine, 106/2014
10. Pravilnik o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja. Narodne novine, 63/19
11. Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji. Narodne novine, 106/14
12. Pravilnik o načinu vođenja očevidnika o osobama lišenih prava na roditeljsku skrb. Narodne novine, 077/04
13. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije udomiteljskih obitelji, registra udomiteljskih obitelji i smještenih korisnika te sadržaju obrasca izvješća udomitelja. Narodne novine, 63/2019
14. Pravilnik o sadržaju i trajanju osposobljavanja i edukaciji udomiteljske obitelji. Narodne novine, 48/2008

15. Pravilnik o sastavu i načinu rada Povjerenstva za izbor udomitelja za obavljanje udomiteljstva kao zanimanja. Narodne novine, 46/19
16. Pravilnik o stambenim, socijalnim i drugim uvjetima za obavljanje udomiteljstva. Narodne novine, 46/2019
17. Pravobranitelj za djecu (2022.) *Izješće o radu Pravobranitelja za djecu*. Preuzeto s <https://www.sabor.hr/hr/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-djecu-za-2021-godinu-podnositeljica-pravobraniteljica-za-djecu> (28.3.2023).
18. Protokol o postupanju u postupcima posvojenja. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2016).
19. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2019).
20. Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja. Narodne novine, 70/18
21. Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne novine, 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19 i 64/20
22. Zakon o udomiteljstvu. Narodne novine, 18/22, 115/18
23. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Narodne novine, 70/17 i 126/19

Mrežni izvori:

1. <https://narod.hr/hrvatska/posvojitelji-biraju-dob-spol-nacionalnost-i-rasu-otkrivamo-koliko-je-bolesne-i-starije-djece-koja-cekaju-posvojenje?fbclid=IwAR0VrLxJh9yVdEYcsACdT2TU896-EgG51irYCIPoOFvQbKaFwHyIOJO74O0> (pristupljeno 21.03.2023).
2. https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta?fbclid=IwAR1ezj3ph1RFjSn_2ne64MFBJP2Ehoj7uMlq46U5y8KBb1AHRdEZGPyzay4 (pristupljeno 21.03.2023).
3. https://narod.hr/hrvatska/profesorica-obiteljskog-prava-o-nedovoljnoj-suradnji-rh-s-haskom-konferencijom-glede-posvojenja?fbclid=IwAR3NCAlvnQYzwQT1UCn7RaLMRzoUyZf16B5br8j_aYMkB2c9t-Cd03dtsy4 (pristupljeno 21.03.2023).

4. https://mrosp.gov.hr/pristup-informacijama-16/najcesca-pitanja-i-odgovori/najcesca-pitanja-i-odgovori-12153/obitelj-11807/udomiteljstvo-11810/11810?fbclid=IwAR0hMJHARpmUimjalj9p_OtEI6UPFfHb6crkOpmnDammDiiMqWpqVo6xf7U (pristupljeno 29.03.2023)
5. https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelji-i-socijalna-politika/obitelj-12037/djeca-i-obitelj-12048/posvojenje-12049/12049?fbclid=IwAR0iD7bgqpLWRVyG4h_4QJxeMct_nf6yGKgnw7K94aiAWOUwCXDbJEZ-cw (pristupljeno 29.03.2023).
6. https://adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html?fbclid=IwAR0WdUKQu--g1nwR9Qqav9cEY6cDXyxWhuReP9gOeSwe2l0omj_dVaiLYl8 (pristupljeno 27.05.2023).
7. <https://www.unicef.org/croatia/udomiteljstvo-djece?fbclid=IwAR1g46A8dJU7dAoBXCLdlraO9ubFNrGznaFq5PxrmbLKZUvFsBvPNzfTIg> (pristupljeno 21.03.2023).
8. https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelji-i-socijalna-politika/obitelj-12037/djeca-i-obitelj-12048/posvojenje-12049/12049?fbclid=IwAR0iD7bgqpLWRVyG4h_4QJxeMct_nf6yGKgnw7K94aiAWOUwCXDbJEZ-cw (pristupljeno 04.04.2023).
9. https://adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html?fbclid=IwAR0WdUKQu--g1nwR9Qqav9cEY6cDXyxWhuReP9gOeSwe2l0omj_dVaiLYl8 (pristupljeno 21.03.2023).
10. https://www.czss-kutina.hr/posvojenje?fbclid=IwAR0iD7bgqpLWRVyG4h_4QJxeMct_nf6yGKgnw7K94aiAWOUwCXDbJEZ-cw (pristupljeno 29.03.2023).
11. https://adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html?fbclid=IwAR0WdUKQu--g1nwR9Qqav9cEY6cDXyxWhuReP9gOeSwe2l0omj_dVaiLYl8 (pristupljeno 21.03.2023).
12. <https://www.varazdinske-vijesti.hr/aktualno/socijalne-sluzbe-u-cakovcu-tesko-pronalazimo-posvojitelje-jer-su-nasa-djeca-romske-nacionalnosti-66986> (pristupljeno 04.04.2023).

13. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. (pristupljeno 29.5.2023).
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49718>>.
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49718>
14. <https://www.zakon.hr/z/485/Zakon-o-udomiteljstvu> (pristupljeno 28.05.2023).
15. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Smjernice_za_alternativnu_skrb.pdf (pristupljeno 29.05.2023).
16. <http://struna.ihj.hr/> (pristupljeno 09.06.2023).
17. <https://www.glasistre.hr/pula/2023/01/22/rasireno-je-misljenje-da-roditelji-moze-jednom-u-sest-mjeseci-nazvati-dijete-i-zadržati-roditeljska-p-841845> (pristupljeno 21.05.2023).

POPIS SLIKA

1. Važne definicije o udomiteljstvu (str. 11)
2. Obrazac za izvještavanje; podaci o djetetu (str. 23)

SAŽETAK

Udomljavanje i posvojenje predstavljaju alternativne oblike skrbi djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Udomiteljstvo se smatra prvim i najboljim privremenim oblikom skrbi koje može djelomično nadomjestiti obiteljsko okružje i omogućiti skrb djeteta prema njegovim individualnim potrebama. Najčešći oblik udomiteljske skrbi je tradicionalnog i srodničkog karaktera, dok specijalizirano udomiteljstvo predstavlja složeniji oblik skrbi koji uključuje djecu s teškoćama u razvoju i djecu s poremećajem u ponašanju.

Posvojenje, s druge strane, predstavlja poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta. Posvojeno dijete ima jednako pravo nasljeđivanja kao i biološka djeca njegovih posvojitelja. Čak i kad postoji interes posvojitelja, neki se sudski postupci odulje pa djeca dolaze u dob kad postaju neposvojiva i kad više ne postoji interes potencijalnih posvojitelja. Teško posvojevom djecom smatraju se djeca za koju je teže pronaći potencijalne posvojitelje, a to su djeca starija od 7 godina, djeca koja potječu iz višebrojni obitelji – kad postoji intencija da se zajedno posvoji više od dvoje djece, djeca pripadnici romske nacionalne manjine, te djeca s razvojnim i/ili zdravstvenim poteškoćama.

Rezultati istraživanja (intervju) u kojem su sudjelovali članovi Stručnog tima Zavoda za socijalni rad podružnica Pula, psiholog P. M., te socijalna radnica J. T., pokazali su da je interes za udomiteljstvo i posvojenje u Istri manji nego li u ostatku Hrvatske. Na području Istarske županije trenutno postoje 22 udomiteljske obitelji za djecu, od kojih je 8 tradicionalnih udomiteljskih obitelji, a preostalih 14 je srodničkih. U spomenutim udomiteljskim obiteljima smješteno je 32 djece od kojih je samo mali broj djece spremno za posvojenje. Aktualno u Istri nema educiranih udomitelja za specijalizirano udomiteljstvo.

SUMMARY

Fostering and adoption represents an alternative forms of care for children without adequate parental care and supervision. Foster care is considered the first and the best temporary form of care that can partially replace the family environment and enable the care of the child according to his individual needs. The most common form of fostering is the traditional one and the one that includes relatives, while specialized foster care represents a more complex form of care that includes children with developmental disabilities and behavioral disorders.

Adoption, on the other hand, represents a special form of family-legal care and protection of a child without adequate parental care and supervision, which creates a permanent relationship between the parent and the child. An adopted child has the same right of inheritance as the biological child of his adoptive parents. Even when there is an interest from adoptive parents, some court proceedings are prolonged that much so that children reach the age when they become unadoptable and no longer interesting for potential adopters. *Difficult to adopt children* are considered to be children for whom it's more difficult to find potential adopters, namely children older than 7 years, children who come from multiple families - when there is an intention to adopt more than two children together, children belonging to the Roman national minority, and children with developmental and/or health difficulties.

The results of the research (interview) in which members of the expert team for social care, a psychologist P. M., and a social worker J. T., participated, showed that the interest in foster care and adoption in Istria is lower than in the rest of Croatia. There are currently 22 foster families for children in Istria County, of which 8 are traditional foster families, and the remaining 14 are related. There are 32 children placed in foster families mentioned above, of which only a small number of children are ready for adoption. Currently, in Istria there aren't trained foster parents for specialized foster care.